

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Мирослава Вовк

**Фольклористика у класичних університетах України
(XIX – початок XXI ст.)**

Словник термінів

2014

Вовк М. Фольклористика у класичних університетах України (XIX – початок XXI ст.): словник термінів / Мирослава Вовк. – К.: ІООД НАПН України, 2014. – 63 с.

У словнику з проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України вміщено дефініції основних понять, які визначають специфіку розвитку фольклористики упродовж XIX – у перше десятиліття XXI ст., а також охарактеризовано основні результати фольклористичної діяльності викладачів класичних університетів означеного періоду. Матеріали словника сприяють цілісному усвідомленню досягнень теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України, дозволяють підвищити рівень дослідницької культури майбутніх учителів-філологів, фольклористів, формувати у них ціннісне ставлення до досягнень фольклористичної думки в Україні.

Словник адресований майбутнім учителям-філологам, фольклористам, які вивчають фольклористичні, культурологічні, історико-педагогічні дисципліни, науковцям-філологам, фахівцям з фольклористики, учителям-практикам.

З М І С Т

Базові поняття проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України	7
Аксіологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	7
Антропологічний підхід до вивчення фольклору	7
Бібліографія фольклору і фольклористики	7
Виховна складова фольклористичної підготовки	7
Джерелознавство	7
Естетична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	7
Етнолінгвістична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	8
Інтердисциплінарність фольклористики	8
Історико-педагогічний досвід вивчення фольклористики	8
Історико-фольклористично-мистецька компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	8
Історія фольклористики	8
Історія фольклористичної думки	9
Історія фольклору	9
Казкотерапія	9
Класичний університет	9
Комунікативна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	9
Комунікативний підхід до вивчення фольклору	9
Контекстний підхід до вивчення фольклору	9
Культурологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклорист	10
Культурологічний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України	10
Лінгвофольклористика	10
Мета фольклористичної підготовки майбутніх учителів-філологів, фольклористів	10
Навчально-пізнавальна складова фольклористичної підготовки	11
Народна словесність	11
Науково-дослідна складова фольклористичної підготовки	11
Науково-дослідницька компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	10
Науково-фольклористична школа	11
Педагогічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	12

Педагогічна фольклористика	12
Періодизація розвитку фольклористики	12
Полікультурний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України	12
Постфольклор	12
Практична складова фольклористичної підготовки	13
Професіоналізм майбутнього учителя-філолога, фольклориста, зорієнтованого на фольклористичну (наукову чи педагогічну) діяльність	13
Психологічна компетентність майбутнього філолога, фольклориста...	13
Розархівлення архівів	13
Самоактуалізація у фольклористичній діяльності	13
Самотрансляція у фольклористичній діяльності	14
Синергетичний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України	14
Текстологія фольклору	14
Теоретико-методологічна компетентність	14
Теорія фольклористики	14
Теорія фольклору	14
Українська музична фольклористика (етномузикологія, етномузикознавство).	15
Усна народна творчість	15
Фольклор	15
Фольклоризм літератури	15
Фольклористика	15
Фольклористична (фольклорна) практика	15
Фольклористична діяльність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	16
Фольклористична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	16
Фольклористична підготовка	16
Фольклористичне середовище	16
Фольклористичний досвід	16
Фольклористичний осередок	16
Фольклорна музикотерапія	17
Фольклорне середовище	17
Фольклорний досвід	17
Фольклорно-жанрологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста	17
Фольклоротерапія	17
Функціональний підхід до вивчення фольклору	17
Хореотерапія народним танцем	18

Фольклористика в особистостях	19
Антонович Володимир Боніфатійович	19
Бессонов Петро Олексійович	20
Білецький Олександр Іванович	20
Бойко Володимир Григорович	22
Возняк Михайло Степанович	23
Володимиров Петро Володимирович	23
Головацький Яків Федорович	24
Гошовський Володимир Леонідович	25
Грицай Михайло Семенович	26
Грицюта Микола Сидорович	27
Дашкевич Микола Петрович	28
Денисюк Іван Овксентійович	30
Довнар-Запольський Митрофан Вікторович	31
Дринов Марин Степанович	32
Дунаєвська Лідія Францівна	32
Жданов Іван Миколайович	33
Зеленін Дмитро Костянтинович	34
Колесса Олександр Михайлович	35
Колесса Філарет Михайлович	36
Комаринець Теофіль Іванович	37
Костир Микола Трохимович	38
Костомаров Микола Іванович	39
Котляревський Олександр Олександрович	40
Лінтур Петро Васильович	41
Лобода Андрій Митрофанович	42
Максимович Михайло Олександрович	43
Малінін Василь Миколайович	45
Маркевич Олексій Іванович	45
Маркушевський Петро Трохимович	46
Метлинський Амвросій Лук'янович	47
Огоновський Омелян Михайлович	48
Перетц Володимир Миколайович	49
Попов Павло Миколайович	50
Потебня Олександр Опанасович	52
Свенціцький Іларіон Семенович	53
Селін Олександр Іванович	54
Скорик Михайло Михайлович	54
Смаль-Стоцький Степан Йосипович	55
Срезневський Ізмаїл Іванович	56

Сумцов Микола Федорович	57
Сушицький Феокист Петрович	59
Фішер Адам-Роберт Альфредович	60
Халанський Михайло Георгійович	61
Хланта Іван Васильович	61

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВИВЧЕННЯ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ У КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Аксіологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – сформованість світоглядних орієнтирів, ціннісних установок; усвідомлення суспільної потреби дослідження фольклору, з'ясування його морально-естетичного потенціалу, осмислення народнорелігійної моралі, закладеної у фольклорних творах, мотивована зорієнтованість на вивчення фольклору, ретрансляцію фольклорного та фольклористичного досвіду у процесі фольклористичної (педагогічної чи наукової) діяльності.

Антропологічний підхід до вивчення фольклору – сучасний підхід, згідно з яким у зарубіжній та українській теорії й освітній практиці фольклор досліджується у вимірах культурної антропології, що пов'язане з проблемами мовного стереотипу, культурного символу, мовної картини світу, екологічної етики, гендерних питань, міграційних процесів, наратології; фольклор є об'єктом дослідження різних антропологічних напрямів (соціальної, релігійної, економічної, візуальної, екологічної антропології).

Бібліографія фольклору і фольклористики – напрям фольклористики, який інформує науковців, дослідників фольклору, учителів про книжкові новинки з фольклористичної проблематики; створення бібліографії фольклорних творів, реєстру наукових праць (монографій, статей, розвідок, дисертацій) з фольклористики. Найвідомішими працями бібліографічного типу у фольклористичній галузі є покажчик Б. Грінченка («Литература украинского фольклора. 1777 – 1900. Опыт библиографического указателя» (1901)), бібліографія літератури з українського фольклору О. Андрієвського (1930), покажчик М. Мороза «Бібліографія українського народознавства» (1999), «Мала енциклопедія з українського народознавства» (2007), словник-довідник «Українська фольклористика» (2008).

Виховна складова фольклористичної підготовки – складова, яка реалізується через аудиторну роботу та шляхом залучення до діяльності студентських хорових колективів, професійних ансамблів, проведення екскурсій, «занурення» у «живе» фольклорне чи науково-фольклористичне середовище за умови врахування аксіологічного потенціалу фольклору, естетики фольклорного слова.

Джерелознавство (за С. Росовецьким) (інше найменування – класифікація і систематизація фольклору) – напрям фольклористики, завдання якого – розробка різних класифікацій і систематизування сюжетів та інших елементів поетики; створення фольклорних покажчиків; розробка принципів формальної систематизації фольклору із застосуванням комп'ютерної техніки.

Естетична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – усвідомлення впливу фольклору як естетичного фактору на різновиди мистецтва; зумовлює ставлення особистості до усної народної

творчості як до естетичного регулятора культури; сформованість сприйняття фольклорних та «відфольклорних» явищ культури крізь призму понять прекрасне / потворне, комічне / трагічне, художньоціннісне / псевдомистецьке тощо.

Етнолінгвістична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – оволодіння спектром необхідних інформаційних відомостей про фольклор як об'єкт аналізу у контексті лінгвістичних концепцій, про ознаки народної риторики, про народний етикет (ритуали шанування, традиції вітання тощо); аналітичне оцінювання фольклору в етно- та соціолінгвістичному дискурсі; засвоєння знань про фольклорну поетику, внутрішній світ уснопоетичного твору, лінгвістичний аналіз фольклорного тексту; стилістичні особливості фольклорних текстів (музичні особливості різних фольклорних жанрів: дум (композиційні, ритмічні, інтонаційно-ладові, імпровізаційні), петрівчаних, купальських пісень, веснянок і гаївок, колядок і щедрівок, сезонно-трудова лірики тощо); осмислення засобів епічно-поетичного створення образу; розуміння проблеми суб'єктно-образної системи фольклору, проблем поетики фольклорних жанрів, фольклорного віршування, поетичної моделі української народної пісні, художньої специфіки фольклорних жанрів у контексті літератури, класичних та сучасних музики і театру, інтертексту у традиційній культурі тощо.

Інтердисциплінарність фольклористики – сучасна тенденція, яка визначає її інноваційний розвиток у зв'язку з суміжними дисциплінами, в результаті взаємодії з якими утворився спектр нових напрямів (лінгвофольклористика, етномузикознавство, фольклоротерапія, текстологія, джерелознавство та ін.), а також передбачає аналіз фольклору у вимірах контекстного, антропологічного, функціонального, культурологічного, полікультурного підходів, які прослідковуються в сучасній системі фольклористичної підготовки майбутніх філологів, фольклористів.

Історико-педагогічний досвід вивчення фольклористики – наукові досягнення та здобутки освітньої практики, кристалізовані в історичній ретроспективі упродовж XI – на початку XXI ст., які стали основою актуалітетів сучасного розвитку фольклористики у класичних університетах України.

Історико-фольклористично-мистецька компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – володіння спектром знань про специфіку розвитку української фольклористики в історичній ретроспективі, про значення праць вітчизняних фольклористів у становленні науково-фольклористичних шкіл, про роль товариств, періодики, осередків у розвитку фольклористики; усвідомлення досягнень різних історичних етапів становлення та розвитку історії українського народного мистецтва, хорового мистецтва, інструментальної музики, музичного театру, оцінювання внеску відомих українських митців у розвиток українського мистецтва (музикантів, етнологів, народознавців, істориків, мовознавців та ін.), розуміння сутності сучасних напрямів зарубіжної фольклористики тощо.

Історія фольклористики – напрям фольклористики, спрямований на дослідження процесу становлення фольклористики як науково-освітньої галузі, з'ясування специфіки розвитку науково-фольклористичних шкіл, визначення внеску фольклористів, етнографів, етнологів, антропологів, мовознавців у розвиток фольклористичної галузі.

Історія фольклористичної думки – розвиток прогресивних ідей у становленні фольклористики як науково-освітньої галузі, які визначили теоретико-методологічні засади науково-фольклористичних шкіл, специфіку структурування змісту вивчення фольклору у класичних університетах та академічних осередках, «квантовість» когнітивного, педагогічного, практичного досвіду у процесі «нарощування знань» у фольклористичному середовищі.

Історія фольклору – напрям фольклористики, який спрямований на створення загальної історії фольклорних жанрів; дослідження поетики вербального, музичного і пластичного фольклору; реконструювання палеофольклору фольклору як системи у його видовому і жанровому розмаїтті.

Казкотерапія – найдавніший класичний психолого-педагогічний метод впливу на особистість, ефективність якого зумовлюється тим, що казка – один із небагатьох засобів, який дозволяє об'єднати дорослого і дитину, це засіб соціалізації дитини, має профілактичну функцію (виховання здорового способу життя) тощо

Класичний університет – науково-освітня інституція, у якій кристалізувались наукові засади та освітні традиції ключових галузей, які детермінують поступ національної освіти на засадах гуманістичності, культуровідповідності, сталого розвитку, здійснюється підготовка конкурентоспроможних педагогів-дослідників, які створюють елітний прошарок носіїв, дослідників, ретрансляторів культурного досвіду у науковому та освітньому вимірах соціуму.

Комунікативна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – засвоєння теоретичних положень з основ усної комунікації, міжкультурної комунікації, сучасних інформаційних технологій у фольклористиці; володіння комунікативними вміннями щодо передачі фольклорної інформації, її ретрансляція, осмислення, інтерпретація у процесі педагогічної діяльності; засвоєння особливостей педагогічного мовлення і слухання; володіння культурою і технікою голосу, технологічними прийомами правильного дихання, голосотворення, дикції, технікою адекватного використання невербальних засобів комунікації тощо.

Комунікативний підхід до вивчення фольклору – сучасний підхід, згідно з яким фольклор розглядається як відображення соціальної і культурної самосвідомості і самоідентифікації, як комунікативний механізм передачі норм і цінностей за допомогою словесних текстів шляхом наслідування, трансформації у мистецьких творах, авторських текстах.

Контекстний підхід до вивчення фольклору – сучасний підхід, згідно з яким визначається необхідність дослідження фольклору крізь призму

зв'язків з історичними процесами, обрядовістю, міфологією, різними видами мистецтва, мовою, психологією, етнографічною специфікою, літературою тощо, що виводить фольклорне явище за межі вербального тексту.

Культурологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – володіння інформацією з теорії українського фольклору, усвідомлення специфіки світового музичного та словесного фольклору; засвоєння майбутніми фахівцями інформаційних відомостей про джерела слов'янської міфології; знання категорій українського народознавства як науки та навчальної дисципліни: етногенеза українців, історичні типи сім'ї, громадянське самоврядування, світоглядні уявлення, етнічні архетипи в релігійному житті українців, національний характер, етнорегіональна своєрідність, школи і напрями в народознавстві; розуміння специфіки фольклору народів світу (кельтський, англосаксонський, німецький, французький, іспанський, фінський фольклор), основних етапів історичного розвитку слов'янських культур, проблем сучасного європейського фольклористичного дискурсу, спадкоємних зв'язків народних культур тощо.

Культурологічний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України – методологічний підхід, який визначає розвиток науково-фольклористичних шкіл, кристалізацію університетських та академічних фольклористичних осередків та формування сучасної системи фольклористичної підготовки майбутніх філологів, фольклористів у класичних університетах України; дозволяє окреслити провідні напрями фольклористичних досліджень, визначити проблематику та теоретико-методологічні засади фольклористики, специфіку змісту вивчення народної словесності, усної народної творчості, принципи і умови організації фольклорно-етнографічної практики, активізації науково-фольклористичної діяльності майбутніх фахівців тощо.

Лінгвофольклористика – напрям фольклористики, предметом дослідження якого є мова фольклору як одного з джерел творення та розвитку літературної мови; робота над укладанням словників мови усної словесності. Мова фольклору стала предметом вивчення багатьох східноєвропейських славістів: Є. Бартмінського та Є. Сероцюка – у польській лінгвістиці, О. Зілінського – у чеській, П. Брозовича – у сербській, Х. Щробака – у болгарській, Л. Кузьмича, А. Малюка – у білоруській тощо. Українська лінгвофольклористика започаткована І. Срезневським, М. Костомаровим, О. Потебнею, П. Житецьким, М. Сумцовим та ін.

Мета фольклористичної підготовки майбутніх учителя-філологів, фольклористів – формування позитивних стимулів, аксіологічної спрямованості подальшої фольклористичної (наукової та педагогічної) діяльності майбутніх фахівців, сприяння виробленню методологічної культури до аналізу фольклорних текстів, формування фольклористичної компетентності особистості на основі оволодіння знаннями фольклористичних, психолого-педагогічних, літературознавчих, лінгвістичних, культурологічних дисциплін, «занурення» у «живе» фольклористичне середовище, розвиток умінь і навичок творчого

використання історико-педагогічного досвіду вивчення фольклору та розуміння інноваційних підходів дослідження традиційної культури, їх ретрансляція в освітній практиці.

Навчально-пізнавальна складова фольклористичної підготовки – складова, яка охоплює вивчення фахових дисциплін: жанрово-фольклорних (вивчається специфіка диференціації фольклорних жанрів, їх генеза, поетика, функціонування в соціумі та ін.); історико-фольклористичних (аналізується етапи становлення фольклористики, внесок особистостей у розвиток наукових шкіл тощо); методологічно-фольклористичних (спрямовані на оволодіння навичками інтерпретації фольклорних текстів, авторських творів, що мають народнопоетичну основу); педагогічних (розвивають досвід викладання філологічних, фольклористичних дисциплін, педагогічну майстерність); культурологічних (орієнтують на вивчення культури народів світу, регіонального, слов'янського, світового фольклору тощо) та ін.

Народна словесність – поняття, яке визначало упродовж другої половини ХІХ – на початку ХХ ст. розуміння відомими культурними діячами, науковцями, викладачами сутності фольклору (О. Бодянский, М. Максимович, Я. Головацький та ін.), який розглядався переважно як усна словесна і пісенна традиція, хоча дослідження цього періоду свідчать про погляд на фольклор як синкретичне мистецтво, втілене у літературі, інших різновидах мистецтва.

Науково-дослідна складова фольклористичної підготовки – складова, яка забезпечує опанування методологічного інструментарію аналізу народнопоетичних текстів та «відфольклорних» витоків авторських творів (словесних, музичних тощо), історико-фольклористичного матеріалу, професійного досвіду фольклористів різних періодів тощо, яка реалізується у змісті практично орієнтованих фахових дисциплін, при написанні рефератів, повідомлень, статей, дипломних (магістерських) робіт, доповідей на конференції в межах діяльності науково-проблемних груп.

Науково-дослідницька компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – практична реалізація теоретичних знань у практичному вимірі: узагальнення, систематизація теоретичних положень крізь призму історико-типологічного, структурно-семіотичного, функціонального та інших підходів; сформованість навичок науково-фольклористичної роботи; систематизація матеріалів фольклористичної експедиційної практики, написання курсових, дипломних та магістерських робіт, а також вироблення умінь і навичок оформлення наукових результатів та укладання навчальних матеріалів (написання статей, дисертаційних досліджень, посібників, доповідей на конференції тощо).

Науково-фольклористична школа – форма організації дослідження фольклору у контексті визначеної провідної ідеї, спільних методологічних підходів, теоретичних принципів, інструментарію, водночас їх розвиток у зв'язку з інноваційними суспільними процесами, актуальними проблемами розвитку фольклористики, врахування зарубіжного досвіду. В українській фольклористиці упродовж ХІХ – початку ХХІ ст. сформувались такі науково-

фольклористичні школи: міфологічна, культурно-історична, психологічна та ін.

Педагогічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – засвоєння різних методики викладання мови, літератури та фольклору у середній і вищій школі; розвиток професійного досвіду вивчення етномузикознавчих дисциплін з керівництва гуртами українського народного співу, художньої специфіки сценічної мови, методики роботи з фольклорним ансамблем, методики комп'ютерної обробки фольклорних текстів, режисури народних свят та обрядів; володіння інтерпретаційними вміннями етнопедагогічних засад культури певного народу та ретрансляція цих знань у власній життєдіяльності, у професійній діяльності; розвиток педагогічної майстерності у контексті трансляції фольклорного арсеналу культури як чинника педагогічної дії в освітній практиці.

Педагогічна фольклористика – культурологічний, антропологічний, гуманітарний напрям, який сформувався в історичній ретроспективі на основі когнітивного, естетичного, практичного досвіду вивчення фольклору у класичних університетах України. Її структуру складають фольклористичні напрями (історія фольклору, історія фольклористики, теорія фольклору, теорія фольклористики, джерелознавство, етномузикологія, лінгвофольклористики, бібліографія фольклору і фольклористики), що становить підґрунтя цілісного багатовекторного вивчення фольклору, історико-фольклористичного досвіду.

Періодизація розвитку фольклористики – поділ історії становлення теоретичних засад, методологічних основ та традицій освітньої практики вивчення фольклористики на періоди, критеріями визначення яких є специфіка історико-культурного контексту, особливості змісту, методів і форм вивчення фольклору (народної словесності, усної народної творчості) і наукові і практичні досягнення фольклористів (викладачів, науковців, громадських діячів).

Полікультурний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України – методологічний підхід, який визначає спрямованість сучасної фольклористичної підготовки майбутніх філологів, фольклористів на формування їх фольклористичної та полікультурної компетентності. Засади полікультурного підходу сформувались на основі теоретико-методологічних напрацювань та досягнень освітньої практики викладачів класичних університетів. Їх професійний досвід підтвердив реалізацію ідей толерантного ставлення до культурного фольклорного фонду слов'янських, європейських народів, здійснення текстологічного аналізу фольклорних творів, застосування компаративістського методу дослідження фольклорних систем різних етносів, спрямованість на наукову співпрацю тощо.

Постфольклор – це сучасний фольклор, який характеризує рівень колективної творчості представників сільського і урбанізованого середовища, є художнім вираженням різних соціально-групових та

регіональних традицій, формою аматорської фольклорної творчості учасників ансамблів, хорів, студій.

Практична складова фольклористичної підготовки – складова, яка передбачає залучення майбутніх філологів, фольклористів до різних видів практик (фольклористичної, педагогічної, етнографічної, лінгвокраєзнавчої та ін.), що передбачає дослідження фольклору як функціонального явища культури у багатоаспектному вимірі на етапі збирання, залучення у фольклорне та фольклористичне середовище, аналіз фольклорних текстів, архівування за відповідними традиційними та інноваційними методиками тощо, що створює умови набуття дослідницьких навичок, розвиває професійний досвід, яких реалізуватиметься у подальшій фольклористичній (науковій чи педагогічній) діяльності.

Професіоналізм майбутнього учителя-філолога, фольклориста, зорієнтованого на фольклористичну (наукову чи педагогічну) діяльність, – інтегративне особистісне утворення, яке включає ціннісні орієнтації з домінуванням стійкої світоглядної позиції щодо засвоєння літературної, лінгвістичної, фольклористичної інформації, прагнення передати наступним поколінням морально-естетичні засади, закріплені у літературі та усній народній творчості, вміння покроково аналізувати результати власної діяльності (самооцінювання), психологічні установки учіння, самовиховання, самоудосконалення, сформованість естетичних критеріїв оцінювання літератури, мови, фольклору, а також сформованість методологічного інструментарію осмислення літературних, мовних, фольклорних явищ культури, формування науково-дослідницьких умінь у галузі літературознавчих, лінгвістичних, фольклористичних досліджень.

Психологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – готовність майбутніх філологів, фольклористів до навчання школярів крізь призму інтерпретації фольклорного фонду культури (у процесі викладання української літератури, мовознавчих, українознавчих дисциплін, виховної роботи, факультативних занять тощо); стійка мотивація щодо реалізації фольклористичної діяльності, психологічні установки щодо осмислення фольклорних та «відфольклорних» явищ культури; оволодіння інформаційним спектром знань з основ психології творчості, теоретичних положень щодо мовного віддзеркалення національної психології; передавання власного емоційного досвіду з розуміння фольклорних явищ учням у процесі викладання дисциплін літературознавчого, мовознавчого, українознавчого, культурологічного спрямування.

Розархівлення архівів – копіювання архівних фондів, своєрідне перетворення архівів у публічні бібліотеки, що передбачає вільний доступ до архівних джерел за допомогою мережі Інтернет. Ця ідея була покладена в основу реорганізації збиральницько-архівної справи на кафедрі фольклористики імені Філарета Колесси у Львівському національному університеті імені Івана Франка з 2004 р.

Самоактуалізація у фольклористичній діяльності – прагнення до найбільш повного виявлення і розвитку своїх особистісних та професійних

якостей у фольклористичній діяльності, що спонукає до самотрансляційної направленості майбутніх філологів, фольклористів через зміст дисциплін фольклористичного, літературознавчого, культурологічного, лінгвістичного, психолого-педагогічного спрямування, через проведення фольклористичної практики, через усвідомлення виховного потенціалу фольклору, його етноестетики.

Самотрансляція у фольклористичній діяльності – переосмислення інформації «в собі», продукування на її основі нових ідей, гіпотез, що впливає на методологічний, практичний, освітній розвиток галузі; особистісний і професійний розвиток майбутнього філолога, фольклориста, професійна діяльність якого пов'язана з передачею культурного досвіду, з особистим внеском у розвиток фольклористики як науково-освітньої галузі.

Синергетичний підхід до проблеми теорії і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України – методологічний підхід, який дозволив визначити, що становлення теоретичних засад і практики вивчення фольклористики у класичних університетах України упродовж другої половини ХІХ – початку ХХІ ст. визначило тенденцію інтердисциплінарності фольклористики, яка виявляється у зв'язках з суміжними дисциплінами, в результаті взаємодії з якими утворились напрями: лінгвофольклористика, етномузикознавство, фольклоротерапія, текстологія, джерелознавство та ін.

Текстологія фольклору – напрям фольклористики, який досліджує специфіку фольклорних текстів (варіантів, редакцій, версій, інваріантів), зв'язок словесних текстів з літературою (проблема фольклоризму літератури); розробляє принципи текстологічного аналізу фольклорних та «відфольклорних» (за В. Погребенником); визначає методологічний інструментарій наукового фіксування фольклорних текстів.

Теоретико-методологічна компетентність – володіння інформацією про сучасні наукові методи та методологічні принципи аналізу фольклорного тексту, про основні методи і принципи дослідження в етномузикології, сформованість навичок застосування методів польової роботи; теоретичне осмислення основних понять: «фольклорний текст», «фольклорний твір», «обряд», ритуал», «міф», «модель світу», «архетип», «фольклорний образ» тощо, категорій міфології, інформації про трансформацію міфологічних мотивів у фольклорі, акцентування уваги на взаємодії фольклору і професійної авторської творчості, на проблемі фольклоризму літератури, текстології фольклору тощо.

Теорія фольклористики – напрям фольклористики, який визначає методологічні засади вивчення, аналізу, інтерпретації фольклорних текстів у контексті сформованих фольклористичних шкіл (міфологічної, культурно-історичної, психологічної, антропологічної, соціологічної, структуралістської тощо).

Теорія фольклору – напрям фольклористики, який вивчає сутність фольклору як функціонального, комунікативного, мистецького явища культури; фольклорні жанри, способи побутування і збереження

фольклорних текстів; здійснює класифікацію жанрів, обґрунтовує їх визначення.

Українська музична фольклористика (етномузикологія, етномузикознавство) – напрям фольклористики, який пов'язаний з вивченням, інтерпретацією, виконанням фольклорної пісенності; дослідженням народнопісенної ритміки; аналіз народнопоетичної основи авторських творів; розробкою методологічного інструментарію аналізу народних пісень, їх стилістики, образності, ритміки. Цей напрям започаткований М. Лисенком, С. Людкевичем, О. Роздольським, Ф. Колесси, Г. Хоткевичем, К. Квіткою, С. Грицою, В. Гошовським, І. Мацієвським, А. Іваницьким та ін.

Усна народна творчість – поняття, яке часто ототожнюють з терміном «фольклор»; упродовж ХХ – на початку ХХІ ст. – у період радянського ідеологічного тиску це поняття визначало погляди на фольклор лише як усної словесності, нівелюючи його багатофункціональність, антропологічний контекст, етноестетичний потенціал.

Фольклор – функціональний, комунікативний феномен національної культури, в якому втілена народна модель світосприйняття, мовна картина світу; одне з основних джерел різних видів професійного мистецтва; синкретичне художньо-естетичне явище, якому властиві варіативність, анонімність, колективність, імпровізаційність, усність.

Фольклоризм літератури – ідейно-естетична категорія, яка ґрунтується на інтерферентних зв'язках фольклору і літератури, виявляється у безпосередньому або опосередкованому використанні народнопоетичних засобів, поетики, стилістики, образності, сюжетних ліній письменниками у власних авторських творах.

Фольклористика – науково-освітня галузь, яка вивчає фольклор як синкретичний феномен культури у його жанровому й видовому розмаїтті, регіональному та іншонаціональному вимірах, досліджує етапи та чинники функціонування фольклорних творів, визначає методологічний інструментарій їх аналізу, обґрунтовує роль відомих та малознаних особистостей у дослідженні фольклорної традиції, визначає теоретичні та практичні засади архівування фольклорних текстів та створення бібліографічних праць. Сутнісні характеристики поняття були вперше визначені М. Драгомановим, потім – І. Франком, Ф. Колессою.

Фольклористична (фольклорна) практика – вид практики, який передбачає професійну спрямованість на збирання, фіксацію, архівування, інтерпретацію фольклорних текстів крізь призму науково-фольклористичного методологічного інструментарію, який кристалізувався упродовж ХІХ – ХХ ст. завдяки зусиллям українських науковців, викладачів університетів. Таке означення практики акцентує увагу на використанні власне фольклористичних підходів, кристалізованих в межах науково-фольклористичних шкіл, сформованих історично, до фіксації, систематизації, архівування текстів різних жанрів.

Фольклористична діяльність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – активність, яка має усвідомлений характер дослідження, інтерпретації, аналізу фольклорного досвіду, здобутків фольклористичної наукової думки (науковий аспект) або ретрансляції фольклористичної інформації в освітній практиці (педагогічний аспект), що сприяє нарощуванню фольклористичних знань, продовженню традицій науково-фольклористичних шкіл, професійній реалізації у фольклористичній галузі.

Фольклористична компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – інтегративна властивість особистості, яка визначається стійкою аксіологічною орієнтацією на аналіз, дослідження фольклору, історико-педагогічного досвіду вивчення фольклористики, цілеспрямованою психологічною мотивацією, сформованістю науково-дослідницької культури інтерпретації фольклорних текстів, пошуково-творчої роботи у галузі фольклористики, володінням інформаційними знаннями (теоретико-фольклористичного, історико-фольклористичного, фольклорно-жанрологічного, культурологічного, етнолінгвістичного, комунікативного, психолого-педагогічного спрямування), здатністю до саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації у подальшій фольклористичній (науковій чи педагогічній) діяльності протягом життя.

Фольклористична підготовка – цілісна система, яка спрямована на вивчення дисциплін фольклористичного, культурологічного, гуманітарного, лінгвістичного, літературознавчого, психолого-педагогічного спрямування, залучення до фольклористичної (фольклорної) практики, а також передбачає набуття комплексу знань, умінь і навичок, професійного досвіду, які дозволяють на високому професійному рівні здійснювати фольклористичну (науково-дослідницьку та педагогічну) діяльність у подальшому житті, спонукають до саморозвитку, самовдосконалення упродовж життя.

Фольклористичне середовище – наукове або освітнє середовище, середовище університетських та академічних фольклористичних осередків, у якому створені умови для науково-дослідницької діяльності фольклористів (доступ до віртуальних бібліотек, архівних фондів, періодичних видань тощо, можливість безпосереднього спілкування з відомими науковцями у фольклористичній галузі)).

Фольклористичний досвід – систематизовані досягнення науково-фольклористичних шкіл та узагальнення традицій освітньої практики, що ґрунтуються на методологічних засадах, науково-дослідницькому інструментарії, обґрунтованих теоретичних положеннях фольклористики, сформованих переважно упродовж ХІХ – на початку ХХІ ст.

Фольклористичний осередок – установа, інституція, у якій здійснюється централізоване вивчення фольклору у контексті різних напрямів (джерелознавства, текстології, лінгвофольклористики, етномузикознавства тощо), у зв'язках з суміжними науками, різними видами мистецтва. Результатами діяльності фольклористичних осередків є періодичні видання, серійні видання фольклорних творів, збірники статей, організація міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій з

проблем фольклористики та ін. У межах осередків формуються наукові школи окремих викладачів, науковців (зокрема, наукова школа Ф. Колесси у Львівському національному університеті імені Івана Франка, наукова школа Л. Дунаєвської у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та ін.). Фольклористичні осередки поділяються на академічні та університетські.

Фольклорна музикотерапія – психотерапевтичний напрям, який ґрунтується на використанні стилістико-поетичних особливостей народної пісні, здатності викликати справжні естетичні переживання, естетичну насолоду, специфіці зворотної дії на народну музику, що полягає у своєрідному катарсисному впливі. Психотерапевтичний ефект етнічної музики, пісенності відзначали фольклористи, педагоги (О. Потебня, Ф. Колесса, М. Лисенко, С. Грица та ін.);

Фольклорне середовище – «живе» середовище побутування фольклору (сільське або урбанізоване), у якому здійснюється передача фольклорного досвіду з покоління в покоління, спостерігається процес дотримання родинних, календарно-обрядових традицій, де фольклор є вираженням етнічного етичного та естетичного світосприйняття.

Фольклорний досвід – досвід систематизації фольклорних текстів, узагальнення поезики, стилістики, образотворення, етноестетики фольклорних жанрів, їх класифікація; визначення аксіокультурного потенціалу фольклорних творів у хронологічному вимірі з проекцією на сучасність.

Фольклорно-жанрологічна компетентність майбутнього учителя-філолога, фольклориста – володіння знаннями щодо основних теорій походження і функціонування різних уснопоетичних жанрів: історичних пісень, дум, родинно-побутового та календарно-обрядового фольклору, а також засвоєння фактологічного матеріалу щодо специфіки народної прози, малих прозових жанрів, народної драми, народної балади, малих пісенних жанрів, билини, пісень літературного походження, щодо основних категорій міфології, класифікації міфів, джерел та особливостей української міфології, еволюції системи жанрів українського та зарубіжного фольклору тощо.

Фольклоротерапія – напрям фольклористики, який ґрунтується на використанні методу превентивної (профілактик-ної) психотерапії, який реалізується у креативному відтворенні форм культурного філогенетично-го досвіду, а саме – закріплених у формулах фольклору способах вирішення проблем особистості (за М. Зиковою). Розрізняють фольклорну музикотерапію, казкотерапію, хореотерапію.

Функціональний підхід до вивчення фольклору – сучасний підхід, сутність якого полягає у дослідженні фольклору як функціональної одиниці культури, що визначило вплив на становлення різних видів мистецтва (явище «фольклоризму»); як механізму організації ритуально-обрядового виміру життєдіяльності етносу; як художнього вираження загальнолюдських, національних цінностей народу; як першооснови розвитку національної

культури; як синкретичного семіотичного тексту у його функціональній парадигмі.

Хореотерапія народним танцем – танцювальна фольклоротерапія, пов'язана з обрядодіями та паралельним народним виконанням пісень, інструментальним супроводом під час певних родинних, календарних подій, козацькими ритуалами тощо;

ФОЛЬКЛОРИСТИКА В ОСОБИСТОСТЯХ

Антонович Володимир Боніфатійович (1834 – 1908) – історик, археолог, етнограф, член-кореспондент Російської АН, професор Київського університету, співорганізатор Київської Громади, голова і член Історичного товариства Нестора Літописця, член Одеського товариства історії і старожитностей, голова Південно-Західного відділення Російського географічного товариства, Археологічної комісії. Курси і спецкурси: Російська історія, Історія України, історія Князівської Руси й

України, українського джерелознавства, російської історіографії. Основні праці: «Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова» (1874 – 1875). «Останні роки козацтва на правому березі Дніпра» (магістерська дисертація, 1870), «Нарис історії Великого князівства Литовського до смерті в. кн. Ольгерда» (докторська дисертація, 1878), «Дослідження про козацтво...» (1863), «Про походження шляхетських родів Південно-Західної Росії» (1867), «Про міста в Південно-Західній Росії за актами 1432 – 1798 років» (1870), «Про селян у Південно-Західній Росії за актами 1770 – 1798 років» (1870), «Про промисловість Південно-Західного краю у XVIII столітті» (1874), «Про Унію і стан Православної церкви з половини XVII століття до кінця XVIII століття» (1871), «Про гайдамаччину» (1876) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): З його ініціативи була створена «Київська Громада», яка акумулювала навколо себе більше двохсот національно свідомих студентів. Особливо важливий внесок громадівців в освіту полягає у відкритті недільних шкіл для народу. Застосовував комплексний аналіз історичних процесів в Україні: народна словесність сприяла їх розумінню для формування національної ідеї українства. Засновав київську історичну школи, послідовниками якої були його студенти, у майбутньому відомі історики-педагоги, громадські діячі: М. Грушевський, Д. Багалій, М. Довнар-Запольський та ін. Викладав студентам приватні курси історії, географії та етнографії України, читав українською мовою приватний курс про козацькі часи на Україні, приватні курси з географії та етнографії України, української історії та стародавньої. Активно залучав студентів до студіювання першоджерел, археологічного, історично-географічного, етнографічного матеріалу. Організував своєрідну хатню лабораторію, книгозбірню, куди «увійшло мало не все, що було необхідного, цінного й рідкого в усіх галузях українознавства» (Д. Багалій).

Л-ра: 3 іменем Св. Володимира: у 2 кн. Кн. 1 / [упоряд. В. Короткий, В. Ульяновський]. – К.: Заповіт, 1994. – 398 с.; Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К.: Наук. думка, 2001. – 912 с.

Бессонов Петро Олексійович (1828 – 1899) – професор слов'янознавства, професор кафедри слов'янської філології Харківського університету. Курси і спецкурси: слов'янські древності, слов'янський народопис (етнографія), слов'янські нареччя, польська мова, сербська мова, найдавніші пам'ятки західних слов'ян, давня чеська мова, грецька міфологія, міфологія, історія словесності і писемності західних слов'ян, слов'янська діалектологія. Основні праці: «Болгарские песни» (1855), «Сборник болгарских пословиц» («Памятники и образцы народного языка и словесности русских и западных славян»), «Калеки переходные» (1861 – 1864), «Детские песни» (1863), «Белорусские песни» (1871) Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Сприяв активізації вивчення культури, мови, літератури, народної словесності слов'янських народів «Гарний практичний знавець слов'янських мов, народної поезії працюючий видавець творів народної поезії і пам'яток давньої писемності, які йому поталанило знайти» (М. Халанський). «Фантастичний» підхід до аналізу усної народної творчості, міфології.

Л-ра: Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., биограф. словарь профессоров и преподавателей / под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багаля; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.; Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К.: Наук. думка, 2001. – 912 с.

Білецький Олександр Іванович (1884 – 1961) – приват-доцент кафедри російської словесності Харківського університету (1912 – 1916), доктор філологічних наук, академік Академії наук СРСР, багаторічний директор Інституту літератури імені Т. Шевченка (1939 – 1961), завідувач кафедри російської літератури у Київському університеті. Курси і спецкурси: Історія російської літератури, історія української літератури, семінар для молодих науковців.

Основні праці: «Шляхи розвитку дожовтневого українського літературознавства» (1959), хрестоматії «Західноєвропейська література» для учнів 8-10 класів, «Хрестоматії стародавньої української літератури (доби феодалізму) для філологічних факультетів університетів та факультетів мови і літератури педагогічних інститутів (1949, 1952), «Українська література: підр. для 8 класу середньої школи / за заг. ред. акад. АН УРСР

О.І. Білецького» (1958) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): У Харкові брав участь в організації театральної справи, викладав у Харківському театральному інституті, в театральних студіях, був одним із організаторів першого українського дитячого театру. Одним із перших порушив проблеми поступу української літератури у контексті російського та західноєвропейського літературного процесу, підтвердженням чому слугували його синтезовані праці про творчість українських майстрів художнього слова: Т. Шевченка, Марка Вовчка, М. Коцюбинського, Панаса Мирного, Лесі Українки, І. Франка, П. Тичини, М. Рильського та ін.; російських письменників: О. Пушкіна, М. Гоголя, М. Лермонтова, Ф. Достоевського, А. Чехова та ін.

Обстоював історико-ретроспективний підхід до аналізу поступу української літератури: звертаючись до фольклорних джерел, пропонував вивчати народну пісенність, тематично-ідейну проблематику, жанрово-стилістичну специфіку літературних творів, починаючи від літописів, «Слова о полку Ігоревім» періоду Київської Русі, шукаючи паралельні образи, сюжети у фольклорних текстах. Таким чином, сприяв формуванню науково-методологічного інструментарію майбутніх філологів у професійному дослідженні проблеми фольклоризму літератури на різних етапах. «Шляхи розвитку дожовтневого українського літературознавства» (1959) – це «перша спроба дати наукову історіографію українського літературознавства (і фольклористики. – М.В.), не виходячи за межі радянської ідеологічної доктрини... О. Білецький зумів показати, що українська наука про літературу XIX – XX ст. засвоювала і творчо переробляла досвід європейських літературознавчих шкіл» (М. Гнатюк). Наукові зацікавлення стосувались історії фольклористики, внеску особистостей у розвиток галузі: М. Максимовича, І. Срезневського, М. Драгоманова, П. Чубинського, О. Потебні, П. Житецького, В. Перетца та ін., впливу на культурний, науковий поступ України періодичних видань («Основа»), громадських організацій («Громада» Наукове товариство імені Тараса Шевченка) тощо. На відміну від багатьох науковців радянського періоду використовував поняття «фольклористика», а не «наука про фольклор», Створення умов для забезпечення взаємозв'язку літературознавчої та фольклористичної підготовки майбутнього філолога та його професійної діяльності у загальноосвітній школі. Підтвердженням є підготовлені за його редакцією підручники з української літератури для середньої і старшої школи, які витримали кілька десятків перевидань, у яких пропонувалось вивчати український літературний процес у контексті проблеми фольклоризму.

Л-ра: Білецький О.І. Від давнини до сучасності: зб. пр. з питань української літератури. Т. 1 / О.І. Білецький / передм. М. Гузія. – К.: Художня л-ра, 1960. – 504 с.; Булаховський Л. «Як добре, що в нас є такі люди!...» / Леонід Булаховський // Про Олександра Білецького: спогади, статті. – К.: Рад. письменник, 1984. – С. 24-46.; Гнатюк М. Літературознавчі концепції в Україні другої половини XIX – початку XX сторіч / Михайло Іванович Гнатюк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2002. –

207 с.; *Українська література: підруч. для 8 кл. середньої школи / за заг. ред. акад. АН УРСР О.І. Білецького. – К.: Рад. школа, 1958. – 283 с.*

Бойко Володимир Григорович (1929 – 2009) – доктор філологічних наук, професор, фольклорист, професор кафедри фольклористики (1992 – 2002 рр.), голова секції фольклору та етнографії Республіканського товариства охорони пам'яток історії та культури України. Курси і спецкурси: Історія української літератури, усна народна творчість. Основні праці: «Поетичне слово народу і літературний процес» (1965), «Сучасна народнопоетична творчість на Україні. Основні тенденції розвитку» (1973), «Пісні літературного походження» (1978), «Українська народна поетична творчість: підручник для філологічних факультетів» (1983, у співавт.). Укладач збірників: «Українські народні прислів'я» (1968), «Українські народні казки» (1976), «Українська народнопоетична творчість: підр. для студентів філологічних фак-тів ун-тів» (1983, у співав.). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Спрямовував власні наукові пошуки на дослідження проблеми взаємозв'язків та взаємодії естетичної систем фольклору і літератури, походження та специфіка жанрів народної творчості, динаміки розвитку фольклорного процесу тощо. В укладеному ним збірнику «Українські народні прислів'я» (1968) уперше було вміщено переклади зразків українського фольклору німецькою мовою, а збірник «Українські народні казки» (1976) здобув міжнародне визнання і був перекладений англійською, німецькою, французькою мовами та 7 мовами народів Індії. У праці «Поетичне слово народу і літературний процес» автор ретроспективно висвітлив проблеми фольклорно-літературних взаємин у фольклористиці, зосередив увагу на особливій ролі народнопоетичної традиції у формування літературно-естетичної концепції багатьох українських письменників. У монографії «Сучасна народнопоетична творчість на Україні. Основні тенденції розвитку» визначив пріоритетні напрями, досягнення радянської фольклористики у 1950 – 1970-х рр. (видання, періодика, наукова проблематика), а найважливіше – акцентував увагу на аналізі проблем фольклорних традицій та новаторства, фольклорно-літературних взаємозв'язку, теоретичних аспектів розвитку тогочасної народної творчості тощо.

Л-ра: Бойко В.Г. Поетичне слово народу і літературний процес. Проблема фольклорних традицій у становленні української радянської поезії / Володимир Григорович Бойко. – К.: Наук. думка, 1965. – 336 с.; Бойко В.Г. Сучасна народнопоетична творчість на Україні. Основні тенденції розвитку / Володимир Григорович Бойко. – К.: Наук. думка, 1973. – 120 с.; Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Возняк Михайло Степанович (1881 – 1954) – З 1939 р. він обіймав посаду професора, а протягом 1944 – 1954 рр. – завідувача кафедри української літератури Львівського університету. Курси і спецкурси: Історія української літератури. Основні праці: «Історія української літератури» (1920 – 1924), «Початки української комедії» (1919), праці про українських письменників (Ію Котляревського,

Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, М. Коцюбинського, Лесю Українку та ін., «Філологічні праці Івана Могильницького» (1910), «Галицькі граматики української мови першої половини XIX ст.» (1911) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): розвивав «теорії І. Франка та інших учених про паралельне існування впродовж тисячоліть двох форм словесності – усної та писемної, про взаємодію фольклору і літератури» (О. Шутак). Фундаментально досліджував проблему фольклоризму літератури, активною була його діяльність у напрямі аналізу старих рукописів із записами творів української народної словесності (зокрема, він знайшов та інтерпретував збірник українських пісень і дум Кондрацького кінця XVII ст.). Результати наукової рефлексії у галузі фольклористики не реалізовувались у змісті літературознавчих дисциплін, у спрямованості дослідницької діяльності студентської молоді, що впливало на формування наукової культури майбутніх літературознавців і фольклористів, учителів-філологів, їх мотивації збирати, інтерпретувати, систематизувати фольклорні тексти.

Л-ра: Сокіл Г. Українська фольклористика в Галичині кінця XIX – першої третини XX століття: історико-теоретичний дискурс: [монографія] / Ганна Сокіл. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 588 с.; Шутак О.С. Фольклористична думка в Галичині 20-30-х рр. XX ст. (К. Сосенко, Ф. Колесса, І. Свенціцький): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук; 10.01.07 – фольклористика / Олеся Степанівна Шутак; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2003. – 20 с.

Володимиров Петро Володимирович (1854 – 1902) – доктор російської словесності, екстраординарний професор російської словесності Університету Святого Володимира. Курси і спецкурси: Історія російської літератури. Основні праці: «Критический разбор трудов за последние 15 лет по русскому народному эпосу» (1877), «Обзор южнорусских и западнорусских памятников письменности от XI до XVII ст.» (1890), «Введение в историю русской словесности» (1896), «Древнерусская литература Киевского периода XI-XIII веков» (1901) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Особливого значення надавав дослідженню історичного розвитку народної поезії, її зв'язку з давньоруською літературою, дохристиянського періоду

життя східних слов'ян на основі переказів, мовних явищ та народної поезії. Активізував науково-дослідницьку роботу студентів у напрямі дослідження російського епосу, аналізу фольклорних збірок тощо.

Л-ра: Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Головацький Яків Федорович (1814 – 1888) – лінгвіст, етнограф, фольклорист, історик, поет, священник УГКЦ, педагог, громадський діяч, співзасновник об'єднання «Руська трійця», перший завідувач кафедри руської (української) словесності. 1831 - після закінчення Львівської гімназії вступив на філософський факультет Львівського університету. 1831 - разом із Маркіяном Шашкевичем та Іваном Вагилевичем утворив національно-патріотичний гурток галицької молоді інтелігенції т.з. «Руську трійцю».

Курси і спецкурси: Історія словесності, російська словесність, руська (українська) словесність. Основні праці: преподаванія о русской словесности. Сочиненіе Якова Головацкого, публ. Профессора Руского языка и Словесности Руской при ц.к. Львовском Университете (1849). «Грамматика руского языка» (1849). «Народные песни Галицкой и Угорской Руси» (1863 – 1878). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Я. Головацький обґрунтовує нову ідею вивчення народної словесності: усна народна творчість, народний побут є основою для пізнання власного народу, його менталітету, його місця у світовому контексті, що й визначає напрями розвою «руської словесності», народна словесність аналізувалась як умова розвитку унікального літературного процесу, як джерело історичного поступу українського народу. Учений-педагог запропонував системний підхід до викладу матеріалу з курсу руської словесності, основні принципи його структурування. Сприяв оновленню змісту дисциплін філологічного циклу, зокрема наповнював їх фольклорним та етнографічним матеріалом з метою підкреслення національної специфіки розвитку історії української літератури. Разом з М. Шашкевичем та І. Вагилевичем (у 1830 – 1840-х рр.) «польові фіксації... вів за методикою, що й нині поширена в практиці фольклористів і етнографів: у спеціальних зошитах, олівцем з наступним підведенням цих записів чорнилом» (Р. Кирчів). Розвивав ідеї сербського та українського національного відродження (В. Ганка, Я. Коллар, П. Шафарик та ін.), вивчав праці відомих

славістів, які формували засади слов'янознавства (О. Востоков, Й. Добровський, М. Максимович, І. Срезневський та ін.)

Л-ра: Азадовский М.К. История русской фольклористики / М.К. Азадовский; под общ. ред. Э.В. Померанцевой. – М.: Госуд. учебно-педагог. издательство Министерства просвещения РСФСР, 1958. – 480 с.; Галенко І. Філологічна славістика у Львівському університеті: початковий етап [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/11/index-2130137-1.html?page=4>. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 43: Фольклористичні та літературно-критичні праці / Іван Франко. – К.: Наук. думка, 1986. – 480 с.; Три вступительніи преподаванія о русской словесности: сочиненіе Якова Головацкаго, публ. Профессора Руского языка и Словесности Руской при ц.к. Львовском Университете. – Во Львове, 1849. – 30 с.

Гошовський Володимир Леонідович (1922 – 1996) –

дослідник-педагог у галузі музичної діалектології, порівняльного музикознавства та кібернетичної музикології, доктор філософії, кандидат мистецтвознавства, завідувач Ужгородського краєзнавчого музею, викладач

Ужгородського музичного училища (1946 – 1960), викладач Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка (1961 – 1974), науковий співробітник Інституту мистецтв при АН Вірменії (1975 – 1986), викладач оновленої кафедри фольклористики Львівського університету з 1990 по 1994 рр. Однак повноцінна реалізація його професійного таланту, наукової ерудиції у напрямі утвердження музичної фольклористики у вищій освіті України припадає на радянський період. Курси і спецкурси: «Музичний фольклор», «Українська народна музична творчість», «Сучасна методика збирання і опрацювання фольклорних текстів», «Музична фольклористика», «Методика і методологія фольклористичних досліджень». Основні праці: «Фольклор і кібернетика» (1964), «Принципи і методи систематизації і каталогізації народних пісень у країнах Європи» (1966), «Українські пісні Закарпаття» (1968), «У витоків народної музики слов'ян» (1971), «Вірменський універсальний структурно-аналітичний каталог вірменського фольклору» (1977), упорядник видання «Квітка К. Вибрані праці: у 2-х тт.» (1971, 1973) та ін.). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): сприяв активізації експедиційно-фольклористичної та наукової діяльності студентів, організував Кабінет народної музики та Студентське наукове товариство при Львівській державній консерваторії імені Миколи Лисенка. Вперше розробив програму з музичного фольклору, брав участь у розробці навчально-методичного забезпечення з української народної музично-поетичної творчості, сприяв розвитку науково-дослідницької культури студентів шляхом ознайомлення їх з методологічними принципами науково-фольклористичної роботи, збору і систематизації фольклорних творів, застосуванням методу творчих дискусій,

діяльності в рамках фольклорного гуртка. У Львівському університеті прагнув реалізувати конкретні науково-педагогічні програми (розробив програми дисциплін для філологів, етнографів, які повинні були вивчати такі дисципліни: елементарна теорія музики та музичні форми; сольфеджіо; український музичний фольклор; музична фольклористика; формалізація, аналіз та класифікація музично-фольклорних текстів; основи структурного аналізу; народні музичні інструменти в Україні; український танець і танок; основи кінетографії); прагнув створити в університеті Фонограмархів народної музики; спрямовував зусилля на підготовку фахових користувачів-дослідників (етномузикологів) для експлуатації розробленої ним автоматизованої інформаційної системи з опрацювання музично-фольклорних текстів УНСАКАТ. Його праці утвердили етномузикознавчий напрям в українській фольклористиці, сприяли системному, полікультурному підходу до вивчення фольклору, науково обґрунтованій систематизації фольклорних текстів, становленню системи підготовки професійних фольклористів, етномузикологів.

Л-ра: Кафедра української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Philol/www/folk.php>. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Пасічник В. Володимир Гошовський на кафедрі української фольклористики / Володимир Пасічник // Вісник Львівського університету. Сер. мистецтвознавства. – 2011. – Вип. 10. – С. 21-43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/visnyk/10_2010/2010_10_pasicznyk.pdf – Мова укр. – Загол. з екрану.

Грицай Михайло Семенович (1925 – 1988) – доктор філологічних наук, професор Київського університету (протягом 1962 р. до кінця життя), завідувач кафедри української літератури (з 1972 р.), декан (лютий 1971 р. – січень 1987 р.) філологічного факультету. Курси і спецкурси: історія української літератури. Основні праці: «Українська народна вертепна драма» (1962) (кандидатська дисертація, написана під керівництвом П. Попова), «Народна поетична творчість і розвиток жанрів давньої української літератури (XVI – XVIII ст.)» (докторська дисертація, 1970), «Українська література XVI – XVIII ст. і фольклор (1969), «Українська драматургія XVI – XVIII ст.» (1974), «Давня українська проза. Роль фольклору у формуванні образного мислення українських прозаїків XVI – початку XVIII ст.» (1975), «Семен Скляренко: Нарис життя і творчості» (1980), «Марко Вовчок. Творчий шлях» (1983), «Олекса Десняк: Літературно-критичний нарис» (1984), «Панас Мирний: Нарис життя і творчості» (1986), «Українська народнопоетична творчість: підр. для студентів філологічних фак-тів ун-тів» (1983, у співав.), «Українська література. Підруч. для 8 кл. / За ред. М.С. Грицай» (1987, у співавт.), «Давня українська література» (1989, у

співавт.). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Його науково-фольклористична діяльність акумулювалась на вивченні проблем історії української літератури, визначенні ролі фольклору у формуванні образного мислення українських поетів XVI – XVIII ст., дослідженні життєвого і творчого шляху українських письменників та впровадженні означеної проблематики у зміст підготовки філологів в умовах університету. Здійснив системне дослідження проблеми впливу фольклорної традиції у період давнього українського письменства. Праця «Давня українська проза. Роль фольклору у формуванні образного мислення українських прозаїків XVI – початку XVIII ст.» (1975) присвячена обґрунтуванню ідеї народності давньої української літератури, досліджуються взаємозалежні зв'язки між фольклором та авторською творчістю на українських теренах у XVI – XVIII ст. Безперечно, ця проблематика, аргументовано досліджена М. Грицаєм на основі текстологічного аналізу пам'яток давнього письменства, стала вагомим внеском у дослідження питання фольклоризму літератури, що не могло не позначитись на змістовому вимірі дисциплін літературознавчо-фольклористичного циклу у процесі підготовки філологів у провідному класичному університеті.

Л-ра: Грицай М.С. Давня українська проза. Роль фольклору у формуванні образного мислення українських прозаїків XVI – початку XVIII ст.: [монографія] / Михайло Семенович Грицай. – К.: Вища школа, 1975. – 151 с.; Грицай М.С. Українська народнопоетична творчість: підруч. для студентів філол. ф-тів ун-тів / Михайло Семенович Грицай, Володимир Григорович Бойко, Лідія Францівна Дунаєвська. – К.: Вища школа, 1983. – 359 с.; Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Грицюта Микола Сидорович (1925 – 1997) – доктор філологічних наук, професор кафедри історії української літератури Київського університету (з 1987 р.), текстолог, упорядник, коментатор видань спадщини відомих українських письменників. Курси і спецкурси: усна народна творчість, історія української літератури. Основні праці: «М. Коцюбинський і народна творчість» (1958), «Еволюція селянської теми і концепція демократичного героя в українській прозі другої половини XIX –початку XX ст.» (докторська дисертація, 1992), «Історія української літератури» у 8 тт. (у співавторстві, Т.4. Кн. 2; 1968); «Історія української літератури» у 2-х тт. (у співавторстві, Т.1, К., 1987); «Історія української літературної критики» (у співавторстві, 1988), «Матеріали до вивчення історії української літератури» (1961), упорядник творів І.Франка у 50 тт. (4 т.), М. Коцюбинського в 6-и і 7-и тт., Г. Квітки-Основ'яненка у 7 тт., І. Нечуя-Левицького у 2-х та 10-и тт., збірника творів А. Тесленка. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості):

Його наукові зацікавлення, реалізовані у дослідженнях проблем інтерференції фольклору та літератури, історії української літератури ХІХ – початку ХХ ст., вітчизняного літературного процесу та слов'янських літератур, втілились у змісті програмного курсу історії української літератури та у працях. Об'єктом цілісного наукового аналізу вченого-педагога була проблема фольклорних витоків творчості українських письменників, зокрема, М. Коцюбинського. Системно підійшов до аналізу народних джерел творчості письменника, біографічних факторів, які вплинули на формування стійкого інтересу до вивчення, збирання фольклорних скарбів митця, використання ідейно-естетичного потенціалу фольклорних текстів, «відфольклорної» стилістики, поетичної образності у власній письменницькій творчості (в оповіданнях, повістях, створенні авторських казок).

Л-ра: Грицюта М.С. М. Коцюбинський і народна творчість / Микола Сидорович Грицюта. – К.: Ін-т літератури імені Т.Г. Шевченка, 1958. – 53 с.; Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Дашкевич Микола Петрович (1852 – 1908) – член-кореспондент, академік Петербурзької Академії наук, завідувач кафедри всесвітньої (західноєвропейської) літератури, дійсний член Наукового товариства ім. Т.Шевченка, голова Історичного товариства Нестора Літописця. Курси і спецкурси: історія давньої народної словесності,

історія літератур, історія казки, повісті і роману, історія епосу, історія французької літератури, історія італійської літератури тощо. Основні праці: Праці про творчість В. Шекспіра, Й. -В. Гете, Ф. Шіллера, Дж. Байрона та ін.; «Мотиви світової поезії у творчості М. Лермонтова» (1892), «О. Пушкін у ряду великих поетів нового часу» (1900), «Отзыв о сочинении Г. Петрова «Очерки истории украинской литературы XIX ст.» (1888), «Питання про літературне джерело української опери І. Котляревського «Москаль-чарівник» (1893), «Малоруська та інші бурлескні (жартівливі) «Енеїди» (1898), «Олексій Попович і дума про бурю на Чорному морі», «Несколько следов общения южной Руси с югославянами» та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): На основі принципів порівняльного методу досліджував західноєвропейські літературу, зокрема періоду середньовіччя, творчість В. Шекспіра, Й. Гете, О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Гоголя, І. Котляревського, А. Метлинського, цікавився методологічними теоріями вчених світового рівня – братів Грімм, Т. Бенфея, Т. Куна, В. Гумбольдта та ін. Був першим викладачем, який розробив курс фольклористичного циклу – «Історія давньої народної

словесності». Змісті курсу структурував на основі ретроспективного аналізу історії світової літератури, починаючи від народної поезії, акцентував на методологічних принципах аналізу літературних текстів та зразків народної словесності. Обґрунтував необхідність застосування методологічного інструментарію міфологічної та культурно-історичної фольклористичних шкіл (М. Мюллера, В. Гумбольдта та ін.) до аналізу творів народної словесності. У змісті курсу «Історія казки, повісті і роману» викладалась історія прози у контексті західноєвропейської літератури, обґрунтовується необхідність порівняльного текстологічного аналізу зразків народної словесності, авторських творів різних європейських літератур (зіставлення текстів різних європейських літератур, зокрема української). Приділяв у процесі викладання літературознавчих дисциплін, зокрема історії літератури, значну увагу народній словесності як чиннику розвитку української літератури, європейської літератури загалом. Спонукав до науково-порівняльних студій студентів-філологів, істориків у галузі народної словесності у семінарських, практичних заняттях, у самостійній науково-дослідницькій роботі. Як науковець здійснив вагомий внесок в обґрунтування теоретико-методологічних принципів культурно-історичної школи, зокрема у розробку теорії самозародження сюжетів. Позалекційна робота зі студентами складалася з консультаційних годин, практичних занять (поділялись на романський та германський семінарії), консультацій і рецензування написаних студентами робіт.

Л-ра: Александрова Г. У поисках научовой истины (До 150-річчя від дня народж. Миколи Дашкевича) / Галина Александрова // Дивослово. – 2002. – №9. – С. 67-69; Дмитренко М.К. Українська фольклористика другої половини ХІХ століття: школи, постаті, проблеми / Микола Костянтинівич Дмитренко; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. – К.: Сталь, 2004. – 384 с. Дашкевич Н.П. Введение в историю литератур (1884 – 1985 уч. г.). Курс лекций, читанных в университете Св. Владимира. Автограф // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 65. – Од. зб. 13. – Арк. 1-60.; Дашкевич Н.П. История древнейшей народной словесности (1881, март). Лекции, читанные в Университете Св. Владимира. Автограф // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 65. – Од. зб. 9. – Арк. 1-35.; Дашкевич Н.П. История сказки, повести и романа (1887). Курс лекций, читанных в университете Св. Владимира. Автограф // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 65. – Од. зб. 18. – Арк. 1-65.; Дашкевич Н.П. История эпоса (1887). Курс лекций, читанных в университете Св. Владимира. Автограф // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 65. – Од. зб. 19. – Арк. 1-65.; Чуткий А.І. М.П. Дашкевич: особистість, наукова і педагогічна спадщина вченого: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України / Андрій Іванович Чуткий; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 17 с.

Денисюк Іван Овксентійович (1924 – 2009) – франкознавець, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, один із ініціаторів відродження кафедри фольклористики при Львівському університеті на початку 1990-х рр. Курси і спецкурси: історія української літератури, усна народна творчість, фольклорна практика. Основні праці: «Михайло Павлик» (1960). «Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст.» (1981, 1999), «Ратнівщина: історико-краєзнавчий нарис»

(1998, у спів.), «Дворянське гніздо Косачів» (1999, у спів.), «Дивоцвіт: джерела і поетика «Лісової пісні» (1963, у спів.), «Амазонки на Поліссі» (1993), «Невичерпність атома» (2001, франкознавчі дослідження), збірники праць «З його духа печаттю» (2001), «Semper tiro» (2002), «Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 томах, 4 книгах» (2005), «Національна специфіка українського фольклору (матеріали до лекцій)» (2001) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Коло його наукових інтересів включало регіональні дослідження фольклору, проблеми з історії фольклористики, літературознавчі дослідження, франкознавчі студії, про це свідчать його наукові праці. Теоретико-методологічні засади фольклористичних студій І. Денисюка «сформувалися на основі дослідницьких рефлексій «класиків» українського уснословеснознавства (М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського, Ф. Колесси)», які «були для вченого беззаперечними авторитетами, які окреслили перспективи розвою національної фольклористики» (С. Пилипчук). Фольклористична праця «Національна специфіка українського фольклору (матеріали до лекцій)» за життя стала хрестоматійною: у ній прослідковується текстологічний аналіз фольклорних текстів, дослідження етноестетичного та етичного вимірів фольклорного арсеналу культури. Науковий хист, наставницька професійна позиція створили підґрунтя для становлення нового покоління фольклористів – ініціативних, аксіологічно спрямованих на системне вивчення фольклору, історії, методології фольклористики, які виводять українську фольклористику як унікальну наукову-освітню галузь на європейських, загальносвітовий рівень.

Л-ра: Денисюк І.О. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т., 4 кн.: Т. 3: Фольклористичні дослідження / І.О. Денисюк. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – 404 с.; Пилипчук С. Професор із легенди / Святослав Пилипчук // Міфологія і фольклор. – 2010. – №2 (6). – С. 6-8.

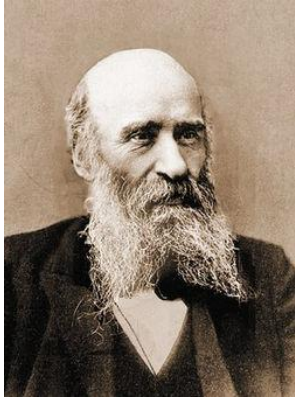

Довнар-Запольський Митрофан Вікторович (1867 – 1934 рр.) – доктор історичних наук, професор, основоположник білоруської історіографії, завідувач кафедри російської історії, професор Київського університету (1801 – 1919 рр.), засновник вищих жіночих вечірніх курсів (1905), вищих комерційних курсів (1906), ініціатор створення Київського археологічного інституту, Таврійської філії

Університету Св. Володимира у Криму (пізніше Боспорський університет у Керчі), Спілки істориків, археологів і архівістів у Києві, один із засновників Білоруського державного університету у 1920-х рр. Курси і спецкурси: курс давньої російської історії, практичні заняття з вивчення джерел XVIII – XIX вв., історіографія, джерелознавство. Основні праці: «Белорусская свадьба и свадебные песни: этнографический очерк» (1888), «Чародейство в Северо-Западном крае в XVII – XVIII вв.» (1891), «Заметки о белорусских говорах» (1893), «Белорусская свадьба в культурно-религиозных пережитках» (1893), «Солнышко и месяц в белорусской свадебной поэзии» (1894), «Белорусское Полесье: Сборник этнографических материалов» (1895), «Украинские староства в первой половине XVI в.» (1908) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Наукові зацікавлення акумулювались навколо проблем етнографії, соціально-економічної та політичної історії Білорусії, Росії, Польщі, України (більше 200 праць). Підтримував традицію комплексного дослідження усної народної творчості слов'янських народів. Був засновником і керівником історико-етнографічного гуртка на історико-філологічному факультеті Університету Св. Володимира, в рамках якого підвищували професійний рівень більше 100 майбутніх учителів-філологів та істориків. Студенти готували наукові реферати з проблем джерелознавства, економіки, соціології, етнографії, народної словесності, брали участь в організації музею старовини при університеті. Історико-етнографічний гурток став організаційною структурою історико-економічної школи професора. Сприяв активізації наукових контактів з Московським університетом. Часто студенти працювали у московських архівах, мали можливість консультуватись у московських професорів. Фольклор входив у комплекс досліджуваних студентами проблем як функціональне явище української, білоруської, російської, загалом слов'янської культури. Майбутні фахівці досліджували фольклор у контексті економічних, історичних, культурологічних процесів. Цей підхід актуалізувався у науково-фольклористичному середовищі майже через століття – на межі XX – XXI ст.

Л-ра: Заявление и докладная записка председателя Историко-этнографического кружка при Киевском университете М.В. Довнар-Запольского в деканат историко-филологического факультета о деятельности кружка // Державний історичний архів України. – Ф. 262. – Оп. 1. – Спр. 19-20.; Карпуть Д. Завершальний етап наукової школи

М.В. Довнар-Запольського (1915 – 1919 рр.) / Дмитро Карпуть // Університет. – 2011. – №2. – С. 43-55.

Дринов Марин Степанович (1838 – 1906) – відомий славіст, болгарський, російський та український учений, член Петербурзької академії наук, професор слов'янознавства Харківського університету, реформатор системи освіти у Болгарії. Курси і спецкурси: Історія слов'янських літератур, дисципліни слов'янознавчого циклу. Основні праці: «Сказание о Святогоре богатыре и о земной тяге в южнославянской народной словесности» (1895), статті про болгарські народні пісні (1876), про мову, пісні і звичаї

дебрських слов'ян (1888), «Сочинения по болгарской и славянской истории» (1909) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Сприяв розвитку традицій слов'янознавства, закладених у першій половині XIX ст. проф. І. Срезневським. Науковий доробок та викладацька практика засвідчує спрямованість на розвиток слов'янознавчих студій в умовах університетської освіти, сприяв процесу вивчення студентами народної словесності слов'янських, зокрема, болгарського, народів.

Л-ра: Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., биограф. словарь профессоров и преподавателей / под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багаля; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.

Дунаєвська Лідія Францівна (1948 – 2006) – доктор філологічних наук, професор, фольклорист, літературознавець, поетеса, засновник і перший завідувач кафедри фольклористики у Київському університеті (1991 р.). Курси і спецкурси: Усна народна творчість, історія української літератури, фольклорна практика. Основні праці (науковий доробок – понад 120 публікацій): «Українська народнопоетична творчість: підр. для студентів філологічних фак-тів ун-тів»

(1983, у співавт.), «Українська народна казка» (у співавт., 1987); «Українська народна проза (легенда, казка): еволюція епічних традицій» (1997; вид. 2-е, 2000), «Персонажна система української народної міфологічної прози. Аспекти поетики» (2000). Упорядник та науковий редактор понад 20 збірок

українських казок і казок народів світу, 4 збірок народної прози і народної пісні, 4 збірок поезій, автор приміток до I т. «Історії української літератури» М. Грушевського (1993). Автор і співавтор 2 підручників з фольклору для університетів, 3 сценаріїв науково-навчальних фільмів та 1 діафільму, укладач близько 20 навчальних програм. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): знаний фахівець у галузі українського казкознавства та народної прози, дослідниця історії української фольклористики (спадщини Вл. Антоновича, М. Драгоманова, М. Костомарова, А. Кримського, М. Максимовича, М. Номиса, братів Рудченків, О. Стефановича, І. Франка, П. Чубинського, М. Щербини, П. Амбросій та ін.) пов'язані тенденції відродження української фольклористики на професійних засадах, закріплених протягом 1910 – 1940-х рр., та розвитку її у контексті європейської векторності. Серед її наукових зацікавлень вирізняються такі проблеми, як: міфологічні засади, типологія та еволюція фольклорних епічних і пісенних жанрів, особливості побутування сучасного фольклору, фольклорно-літературні паралелі, світові фольклорні універсалиї. Її науково-фольклористична школа – 3 доктори наук, 28 кандидатів філологічних наук. Сприяла обґрунтуванню та практичній реалізації нових підходів до викладання курсу усної народної творчості на початку 1990-х рр.: разом з В. Бойком була розроблена «Програма української народнопоетичної творчості» для філологічних факультетів університетів (українських і слов'янських відділень). Зміст програми засвідчив комплексний підхід до викладання курсу на основі широкої джерельної бази. Сприяла поглибленому вивченню українського і зарубіжного досвіду вивчення фольклористики. Її наукова та педагогічна фольклористична діяльність свідчить про утвердження української фольклористики у контексті європейського, світового поступу.

Л-ра: Автографи до портрета професора Лідії Дунаєвської (1948 – 2006). – К.: Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2011. – 64 с.; Дунаєвська Л.Ф. Українська народна проза (легенда, казка): еволюція епічних традицій: монографія / Л.Ф. Дунаєвська. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Київський університет, 2009. – 304 с.; Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Жданов Іван Миколайович (1846 – 1901) – магістр російської словесності, приват-доцент російської словесності, професор, академік РАН, дійсний член Історичного товариства Нестора Літописця. Курси і спецкурси: Історія давньоруської словесності, історія російської літератури XVIII ст., спецкурси про творчість М. Карамзіна та В. Жуковського. Основні праці: «Русская поэзия в домонгольскую эпоху» (1879), «К литературной истории русской былевой поэзии» (1881), «Русский былевой эпос. Исследования и материалы» (1895). Досягнення у вивченні фольклористики (народної

словесності, усної народної творчості): уперше порушив проблему введення у зміст філологічних дисциплін зразків народної словесності Київської Русі.

Л-ра: Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Зеленін Дмитро Костянтинівич (1878 – 1954)

– завідувач кафедри російської мови і словесності Харківського університету (1916 – 1925), член-кореспондент Російської академії наук, член-кореспондент Академії наук СРСР, член Історико-філологічного товариства Харківського університету, академік Болгарської АН. Курси і спецкурси: етнографія російського народу та його сусідніх народів. Основні праці: «Новые веяния в

народной поэзии» (1901), «Песни деревенской молодежи» (1903), «Великорусские говоры....» (1913), «Великорусские сказки Пермской губернии» (1914), «Великорусские сказки Вятской губернии» (1915), «Библиографический указатель русской этнографической литературы о внешнем быте народов России 1700 – 1910 гг.», «Жилище, одежда, музыка, искусство, хозяйственный быт» (1913), «Восточнославянская этнография» (1927) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): перша лекція Д. Зеленина у Харківському університеті була присвячена діалектичному та етнографічному поділу східнослов'янських народів, а також аналізу традицій харківської наукової історико-філологічної школи, сформованої О. Потебнею, М. Халанським, М. Сумцовим та ін. Разом з М. Сумцовим склав програму підготовки кадрів – фахівців-етнографів. Згідно з нею студенти займались активною збиральницькою фольклористично-етнографічною діяльністю: студенти зібрали і описали кілька тисяч частівок і народних пісень. За роки викладацької роботи у Харківському університеті став співавтором ряду етнографічних програм, питальників, зокрема, «Программы этнографического обследования Слободской Украины». Найґрунтовнішою за інформаційним обсягом та фундаментальністю порівняльно-історичного аналізу є праця «Восточнославянская этнография» (1927), у якій здійснюється узагальнення історії дослідження у сфері української, російської та білоруської етнографії, фольклористики: особливостей організації земельного господарства, харчування, видів ремесла, житлового облаштування, суспільного устрою, родинних свят, календарних народних вірувань, жанрової специфіки фольклору тощо. Зміст цієї праці засвідчує застосування порівняльно-зіставного методу до аналізу етнографії різних слов'янських народів, де фольклор розглядався у комплексному вимірі – у зв'язку з сакральними і профанними явищами культури різних етносів. Відповідно, майбутні педагоги (філологи та історики) залучались до

вивчення фольклору у контексті функціонального підходу, згідно з яким народна пісенність, календарно- та родинно-обрядові пісні, інші фольклорні жанри виконують функцію чинника культурної ідентифікації слов'янських народів, слугують джерелом для розуміння ментальності різних етносів.

Л-ра: Фрадкин В.З. Научная деятельность Д.К. Зеленина в Харькове (1916 – 1925 гг.) / В.З. Фрадкин // Проблемы славянской этнографии (к 100-летию со дня рождения чл.-кор АН СССР Д.К. Зеленина). – Л.: Наука, 1979. – С. 103-111.

Колесса Олександр Михайлович (1867 – 1945) –

доцент, професор завідувач кафедри руської словесності (1895 – 1899 рр.), декан філософського факультету Львівського університету, депутат Австрійського парламенту, очолював дипломатичну місію ЗУНР у Римі,

співзасновник українських шкіл у Празі, ініціатор створення Кам'янець-Подільського університету, професор Карлового університету, один із засновників, ректор Українського Вільного Університету. Курси і спецкурси: історія руської літератури» Основні праці: «Українські народні пісні в поезіях Богдана Залеського» (1892), «Люнарно-астральний методологічний сюжет у старинній українській колядці» (1930), «Головні напрями й методи в розслідах українського фольклору» (1927) тощо. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): його постать є знаковою у процесі трансформаційних змін у напрямі українознавчої підготовки молоді, у закладенні фундаментальних основ розвитку української освіти на рідній землі і за кордоном, організував «Товариство українських наукових викладів ім. Петра Могили» (1906) – своєрідний перший український народний університет, який організовував лекторії на громадян, зокрема з питань народної словесності, історії фольклористики. Надав українській мові у Львівському університеті офіційного статусу. Спроби систематизації досягнень фольклористичної думки в Україні, особливу увагу до текстологічного аналізу творів народної словесності. Спонукав студентів до дослідницької діяльності в галузі народної словесності в межах курсу «Історія руської літератури».

Л-ра: Гнатюк М. Літературознавчі концепції в Україні другої половини XIX – початку XX сторіч / Михайло Іванович Гнатюк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 207 с.; Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX – XX століття (з нагоди 130-річчя від дня народж. академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народж. академіка Миколи Колесси): зб. наук. пр. та матеріалів. – Вип. 5. – Львів, 2005. – 475 с. (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми»); Українці у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/293091aab71b30f6>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Колесса Філарет Михайлович (1871 – 1947) – доктор слов'янської філології, композитор, дійсний член Наукового товариства імені Т. Шевченка, академік Всеукраїнської академії наук, засновник і перший завідувач кафедри фольклору та етнографії у Львівському університеті, завідувач львівського відділу фольклору та етнографії Інституту фольклору АН УРСР, директор музею етнографії у Львові, член Слов'янського інституту у Празі. Курси і спецкурси: фольклор. Основні праці: «Огляд українсько-руської народної поезії» (1905), «Українська усна словесність» (1938), «Про вагу наукових дослідів над усною словесністю» (1922), «Народний пісенник Порембовича», «Мотив відквітаючої зірки», «Казка про Кракуса», «Байка про обдерту козу», «Польські народні вистави», монографія «Поховальні звичаї польського народу» тощо. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Автор навчально-методичних видань, в основу яких покладено культурологічні, етномузикознавчі підходи до аналізу народної словесності, що спонукало до формування дослідницької культури студентів-філологів, – це «Огляд українсько-руської народної поезії» (1905) та «Українська усна словесність» (1938). До сьогодні ці видання вважаються найкращими у фольклористичному освітянському середовищі. «Українська усна словесність» – це універсальне видання, у якому комплексно обґрунтовуються методологічні засади фольклору та фольклористики, висвітлюються найвагоміші результати з історії фольклористики, вміщений матеріал хрестоматійного типу. У статті «Про вагу наукових дослідів над усною словесністю» (1922) один з перших обґрунтував теоретичні засади української фольклористики (яку він номінує як «фольклор») як самостійної науки, визначає її наукові обрії, відмежовуючи від етнографії. Один із перших визначив сутність базового поняття «фольклор», теоретично розмежував дефініції наук «фольклористика» та «етнографія», окреслив інтерферентні зв'язки фольклористики з іншими науками, визначив функціональний інструментарій науки про фольклор (домінування порівняльних методів дослідження), а також сприяв інтердисциплінарному розмежуванню напрямів фольклористики (етномузикологія, теоретична фольклористика, текстологія тощо).

Л-ра: Грица С.Й. Філарет Михайлович Колесса [1871 – 1947. Композитор] / Софія Йосипівна Грица. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної л-ри УРСР, 1962. – 112 с.; Колесса Ф. Огляд українсько-руської народної поезії / Ф. Колесса // Вісник Львівського університету. Сер. філологічна. – 2009. – Вип. 47. – С. 165-272.; Колесса Ф. Про вагу наукових дослідів над усною словесністю // Колесса Філарет. Фольклористичні праці; підгот. до друку В.А. Юзвенко. – К.: Наук. думка, 1970. – С. 17-33.; Колесса Ф. Українська усна словесність / Філарет Колесса; вступ М. Мушинки. – Едмонтон: Канадський Ін-т українських студій,

Альбертський ун-т, 1983. – 643 с.; Колесса Ф.М. Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР: листування Ф. Колесси й М. Азадовського / [упоряд., підготовка тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик І. Коваль-Фучило]. – К.: Логос, 2011. – 239 с.; Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX – XX століття (з нагоди 130-річчя від дня народж. академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народж. академіка Миколи Колесси): зб. наук. пр. та матеріалів. – Вип. 5. – Львів, 2005. – 475 с. (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми).

Комаринець Теофіль Іванович (1927 – 1991) – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Львівського університету, голова Товариства української мови імені Т. Шевченка, голова комісії шевченкознавства Наукового товариства імені Шевченка, один із ініціаторів відродження (після закриття кафедри фольклору та етнографії у 1947 р.) кафедри фольклористики у Львівському університеті. Курси і спецкурси: історія української літератури, усна народна творчість, фольклорна практика. Основні праці:

«Т. Шевченко і народна творчість» (1954, кандидатська дисертація), «Ідейно-естетичні основи українського романтизму» (1987, докторська дисертація). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): один із перших фольклористів радянського періоду порушив проблеми необхідності реформування системи професійної підготовки майбутніх філологів, її фольклористичної складової: порушив проблему планування діяльності наставників (кураторів) у напрямі підвищення уваги до духовних інтересів студентів, їх внутрішнього світу, зацікавлень, залучення у культурне середовище, активізація наукового пошуку тощо. Праці Т. Комаринця розширили межі фольклористичної проблематики у змісті професійної підготовки філологів: зацентрував увагу на «відфольклорних» витоках творчості Т. Шевченка та романтичного напрямку в українській літературі, що знайшло впровадження у змісті навчання та спрямування дослідницьких пошуків молодих філологів, фольклористів. Один із перших учених-педагогів радянського періоду досліджував генезу становлення романтизму як стильового напрямку в українській і слов'янській літературі: проаналізував передумови, тенденції виникнення романтизму в українській культурі, літературі, мистецтві, роль у цьому процесі фольклорних джерел, починаючи від праць О. Бодянського, П. Гулака-Артемівського, М. Максимовича, І. Срезневського, М. Костомарова, Л. Боровиковського, П. Куліша, Т. Шевченка та ін., прослідкував трансформацію ідеї народності у текстуальному вимірі, що

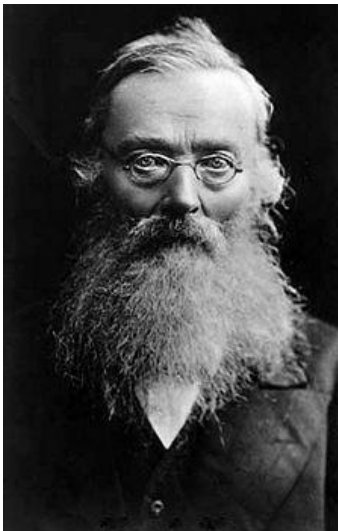
засвідчило порушення проблеми етноестетики фольклору. Комплексно досліджував проблему освоєння естетичного досвіду культури, фольклору у контексті слов'янської культури, літератури. Ці проблеми викладач ретранслював у зміст базового курсу з українського фольклору у процесі професійної підготовки філологів, у розробку науково-дослідницької фольклористичної проблематики для студентських робіт. Це підтверджує інноваційний підхід до вивчення фольклористики у радянський період, що сприяло утвердженню полікультурного підходу до аналізу фольклорного арсеналу культури, міжкультурної взаємодії в історії фольклористичних студій.

Л-ра: Комаринець О. Спогад спогадів (до 75-річчя від дня народж. професора Теофіля Комаринця) / Олександра Комаринець. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 406 с.; Комаринець Т. Біобліографічний покажчик / [уклад. М. Кривенко; авт. передм.: В. Івашиків, О. Комаринець; редкол.: В. Кметь (голова) та ін.]. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 168 с.: іл., портр. – (Українська бібліографія. Нова серія. Чис. 26. Біобліографія вчених університету).; Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму (проблема національного й інтернаціонального): монографія / Теофіл Комаринець. – Львів: Вища школа, 1983. – 224 с.; Комаринець Т. Т. Шевченко і народна творчість / Теофіл Комаринець. – К.: Держлітвидав, 1963. – 229 с.

Костир Микола Трохимович (1818 – 1853) – магістр російської словесності, доктор слов'яно-руської філології, в.п.ад'юнкта, ад'юнкта кафедри російської словесності в Університеті Св. Володимира (1839 – 1851 рр.), екстраординарний, ординарний професор Харківського університету (1851 – 1853 рр.). Курси і спецкурси: російська література, історія давньоруської літератури, теорія літератури, загальне й порівняльно-історичне мовознавство, історія російської мови. Основні праці: Магістерська дисертація «Про значення Жуковського і Батюшкова в російській літературі» (1845), «Филологические изыскания в Переяславе и Киеве» (1852), «Литературно-эстетический очерк» (1853 та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): впроваджував у зміст філологічної та історичної підготовки матеріал з теорії поезії, драми та прози, практикував критичний аналіз творів літератури, опікувався гуманітарною освітою фахівців з різних галузей (підготував курси російської літератури для студентів-юристів та математиків). Сприяв оновленню методів і форм навчальної підготовки: активізація самостійної роботи студентів та спонукання їх до творчої діяльності, організація бесід літературних вечорів, створення бібліографічного фонду. Ініціював ряд реформ у системі підготовки студентів історико-філологічного факультету, наприклад: щорічно кожен студент мав підготувати два твори або шість вправ з римування; ініціював проведення експедиції археологічного характеру біля Переяслава і в Сумах, висловив ідею здійснення наукової

експедиції по Київській, Чернігівській і Полтавській губерніях для вивчення місцевих говірок; видання журналу для студентів і викладачів університету «Науково-літературна записка».

Л-ра: Дашкевич В. Видатний науковий центр фольклористики (До 135-річчя Харківського державного університету ім. Горького) / Вікторія Дашкевич // Народна творчість та етнографія. – 1940. – №4. – С. 54-58.; Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., биогр. словарь профессоров и преподавателей / под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.

Костомаров Микола Іванович (1817 – 1885) – громадський діяч, етнограф, фольклорист, поет, драматург, історик, один із організаторів Кирило-Мефодіївського братства, викладач, ад'юнкт-професор російської історії. Курси і спецкурси: історія Росії, історія слов'янських народів. Основні праці: «Об историческом значении русской народной поэзии» (1841), «Слов'янська міфологія» (1847), що структурно складалась з матеріалів прочитаних ним в Університеті Святого Володимира лекцій для майбутніх філологів й істориків; «Огляд Києва щодо старожитностей» (1847) та ін.

Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): спрямовував власні наукові пошуки на вивчення історії України, використовуючи при цьому матеріал з народної словесності, який слугував джерелом трактування історичних подій. Праця «Слов'янська міфологія» засвідчує застосування принципів міфологічної фольклористичної школи: прослідковування зв'язку історичного матеріалу з фольклорним. Займався збирацькою діяльністю, зокрема на Волині, Харківщині. Найбільше зацікавлення в нього викликали ті жанри фольклору, які «можна вважати головним джерелом народного духу, – думи та історичні пісні» (Л. Підгорна).

Л-ра: Етнографічні писання М. Костомарова. Зібрані заходом Академічної комісії української історіографії / за ред. акад. М. Грушевського. – Репр. вид. (1930); НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського; відп. за вип. Г.А. Скрипник. – К.: ІМФЕ НАН України, 2006. – 352 с.; Кирдан Б.П. Собирані народної поезії. Из истории украинской фольклористики XIX в. / Б.П. Кирдан. – М.: Наука, 1874. – 280 с.; Попов П.М. М. Костомаров як

фольклорист і етнограф / Павло Миколайович Попов; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. – К.: Наук. думка, 1968. – 116 с.; Підгорна Л.М. Фольклористичні концепції Миколи Костомарова: тексти лекцій / Л.М. Підгорна. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 72 с.

Котляревський Олександр Олександрович (1837 – 1881) – професор кафедри слов'янської філології Київського університету, славіст, археолог, історик, фольклорист, член-засновник Московського археологічного товариства, член Товариства любителів російської словесності, Товариства любителів природознавства, антропології та етнографії при Московському університеті, член Історичного товариства Нестора-

літописця, член-кореспондент Петербурзької АН (1875), ординарний професор Київського університету на кафедрі слов'янської філології. Курси і спецкурси: «Історико-філологічний огляд слов'янських племен», «Історія слов'янознавства», «Вступ до слов'янських старожитностей», «Огляд слов'янських говірок», «Історія болгарської та сербської літератур», «Історія польської літератури», «Огляд давньоруської писемності», «Загальне слов'янознавство», «Історія та енциклопедія слов'янознавства». Основні праці: «О погребальних обычаях языческих славян» (1868, магістерська дисертація), «Книга о древностях и истории поморских славян в XII веке» (1874), «Об обычаях у славян при рождении дитяти до его возмужалости» (1879), «Об изучении древней русской письменности» (1889 – 1895), «Старовина і народність» (1861) «Древности юридического быта балтийских славян» (1874) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): був одним із теоретиків та практичних реалізаторів принципів міфологічної фольклористичної школи, що відбивалось і на змісті курсів і спецкурсів. Обґрунтовував необхідність застосування до аналізу старовини, народної словесності, порівняльно-історичного методу. Під поняттям народності «розумів вроджену властивість народу і результат його історії, підсумок усього пережитого. Елементами вродженої властивості за часів доісторичної єдності є мова, релігія, поезія, вдача й звичаї» (М. Дмитренко). Народна словесність розглядалась ним як чинник самотності літературного процесу, етнографічної специфіки, етнологічних особливостей з проекцією на окремі слов'янські території. Зміст дисциплін підтверджує вихід за межі вивчення української народної словесності, звичаїв, обрядів, традицій на слов'янський ґрунт.

Л-ра: Дмитренко М.К. Українська фольклористика другої половини XIX століття: школи, постаті, проблеми / Микола Костянтинівич Дмитренко; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології

ім. М.Т. Рильського НАН України. – К.: Сталь, 2004. – 384 с.; Енциклопедія історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: підруч. / М.Б. Лановик, З.Б. Лановик. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2005. – 591 с.; Мишанич С.В. Фольклористичні та літературознавчі праці. Т. 1 / Степан Васильович Мишанич. – Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2003. – 555 с.

ЛІНТУР
Петро Васильович

Лінтур Петро Васильович (1909 – 1969)

– фольклорист, літературознавець, директор, викладач історії та літератури Хустської гімназії, Заступник голови Народної ради Закарпатської України, доцент Ужгородського університету (з 1953 р.), найвідоміший дослідник закарпатського регіону. Курси і спецкурси: усна народна творчість, історія української літератури, фольклорна практика. Основні праці: уклав збірники: «Закарпатські казки Андрія Калина» (1955), «Народні балади Закарпаття» (1959), «Казки зелених гір» (1966), «Три золоті слова» (1968), «Дідо-Всеvido» (1969), «Казки одного села» (1979), «Зачаровані казкою» (1984) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): сприяв відкриттю в Ужгороді музичного та художнього училищ, створенню Закарпатського народного хору та відкриттю Ужгородського державного університету. Керував роботою над дослідженням і складанням збірника «Українські баладні пісні» обсягом 50 друкованих аркушів (на жаль, не вийшов друком): упорядкував значну частину казок народів світу, написав статтю-коментар до них в рамках науково-дослідної роботи Академії наук, підготував рукопис «Українські баладні пісні та їх слов'янські зв'язки», рукопис збірника «Народні скарби» (частково цей задум реалізовано у виданнях «Казки одного села» (1979), «Зачаровані казкою» (1984)). Сприяв ґрунтовному вивченню російської словесності (фольклору та історії літератури), слов'янознавчим дослідженням, аналізу фольклорних текстів різних слов'янських народів. Його педагогічна майстерність, професійний талант сприяв формуванню у студентів аксіологічно цілісної позиції у подальшій професійній (педагогічній та науковій) діяльності, розвитку їх естетичної культури засобами «живого» фольклорного слова.

Л-ра: Лінтур П. Літературознавчі та фольклорознавчі праці: матеріали для студентів-філологів, які вивчають курси «Українська усна народна творчість», «Історія української літератури» / Петро Васильович Лінтур / [уклад.: В.В. Барчан, І.М. Сенько]. – Ужгород: Говерла, 2009. – 64 с.

Лобода Андрій Митрофанович (1871 – 1931) – доктор філологічних наук, академік Всеукраїнської академії наук, голова Етнографічної комісії ВУАН, академік ВУАН, секретар Історичного товариства Нестора Літописця, завідувач і професор кафедри російської літератури Київського університету, був одним із ініціаторів відкриття Вищих жіночих курсів професора, ректор Київського інституту народної освіти, один із засновників «Етнографічного вісника» (разом зі своїм

колишнім студентом В. Петровим). Курси і спецкурси: українська (російська) народна словесність, історія російської літератури, вступ до вивчення літератури, історія нової української літератури, методологія історії російської літератури. Основні праці: «Банович Страхи́ня» (1894); «Білоруська народна поезія і російський билинний епос» (1895); «Російський богатырський епос» (1896); «Російські билини про сватання» (1902), «3 пісень на Україні про світову війну 1914 – 1918 рр.» (1927); «Від частушки до пісні «довгої» (1928), «П.О. Куліш – етнограф» (1919); «Сучасний стан і чергові завдання української етнографії», «Краєзнавство на Україні» (обидві – 1925); «Доля етнографії на Україні в 1917 –1925 рр.» (1926); «Заклик В. Гнатюка записувати етнографічні матеріали» (1927), «Русские былины о сватовстве», «Русский богатырский эпос в отношении историко-литературном», «Лекції з народної словесності» (1910) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): був одним із організаторів фольклористично-етнографічних осередків при Всеукраїнській академії наук: завідувач Кафедри української словесності, Етнографічної комісії, Комісії краєзнавства, ініціював заснування на історико-філологічному факультеті Університету Св. Володимира слов'яно-російського відділення, зокрема, спеціалізації «народна словесність»: він очолив комісію з питань розробки навчальних планів і програм підготовки майбутніх фахівців. Навчальним планом спеціальності «народна словесність» передбачалось вивчення комплексу фольклористичних та етнографічних курсів і спецкурсів: «Основні проблеми фольклору», «Історія поетики», «Історія російської літератури», «Історія української літератури», «Історія слов'янських літератур», «Історія західноєвропейської літератури», «Матеріальна культура», «Соціальний устрій», «Мова», «Вірування», «Художня творчість», «Народна поезія античної старовини», «Народна поезія західних і південних слов'ян», «Народна поезія російська і українська», «Народна поезія романських племен», «Народна поезія німецьких племен», «Народна поезія Стародавнього Сходу» тощо. У зміст літературознавчих і фольклористичних дисциплін акцентував на вивченні фольклору як невід'ємної складової літературного процесу. Обстоював ідею комплексного дослідження фольклору слов'янських народів на основі інтерферентних

зв'язків, зіставлення з літературними творами (фольклоризм літератури). Стимулював науково-фольклористичні пошуки студентів, аспірантів. Його наукову школу сформували такі колишні студенти: В. Петров, С. Козуб, А. Лебідь, І. Лютий, Б. Навроцький, М. Новицький, В. Білий, В. Клименко та ін.). А. Лобода вважається реформатором у напрямі професіоналізації у фольклористичній галузі, реалізовував інноваційний підхід щодо системної підготовки фахівців з фольклористики.

Л-ра: Лобода А.М. Лекции по народной словесности. Изд. студентов историко-филологического факультета Университета Св. Владимира (на правах рукописи). – Киев: Типография К.В. Андрусича. Крещатик, 36, 1910. – 119 с. // Відділ рідкісних книг Наукової бібліотеки імені Михайла Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.; Лобода А.М. Лекции по истории русской литературы. Ч. 1. (XVIII век) (на правах рукописи). – Киев: Типография К.В.Андрусича. Крещатик, 36, 1910. – 193 с. // Відділ рідкісних книг Наукової бібліотеки імені Михайла Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.; Лобода А.М. Программы по введению в изучение литературы, методологии истории литературы и истории русской литературы // Институт рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 37. – Од. зб. 27. – Арк. 1-бзв.

Максимович Михайло Олександрович (1904 – 1973) – перший ректор Університету Святого Володимира, завідувач кафедри російської словесності, доктор філології, ординарний професор. Свідоме зацікавлення українською усною народною творчістю М. Максимовича зародилось у дитячо-юнацький період, «вже з дитячих і юних років він виніс живий інтерес до народної традиційної

культури, який не покидав його в роки університетських студій і пізніше» (Р. Кирчів). Навчався у Новгород-Сіверській гімназії (закінчив у 1819 р.), на словесному і природничому відділах філософського факультету, а пізніше і медичний факультет Московського університету (1823 р.). Працював викладачем ботаніки у Московському університеті. 1833 р. одержав науковий ступінь доктора та був номінований ординарним професором кафедри ботаніки у згаданому університеті. 1834 р. призначений на посади завідувача кафедри російської словесності та ректора університету, що пов'язано із бажанням вченого повернутися в Україну (до того займав посаду професора ботаніки у Московському університеті). У зв'язку з погіршенням стану здоров'я у 1845 р. пішов у відставку, оселився на хуторі Миайлова Гора біля с. Прохорівка Золотоніського повіту, де займався науково-літературною працею. Курси і спецкурси: російська словесність, історія російської словесності, теорія поезії, критичне читання зразкових російських авторів, розбір студентських творів, правила літературної критики, практичні вправи

у творах, у критиці та усному тлумаченні. Основні праці: Збірник «Малорусские песни» (1827), збірник «Украинские народные песни» (1834), «Сборник украинских песен» (1849), вступна лекція «О значении и происхождении человеческого слова» (надрукована в Журналі міністерства народної освіти (1834). «История древней русской словесности» (частина I) (1839). «Песнь о Полку Игореве» (переклад) та праця «К объяснению и истории Слова о Полку Игореве». Статті: «К истории малорусского языка», «О народной исторической поэзии в древней Руси», «Книжная старина южнорусская», «Начатки русской филологии». Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Заклав наукові засади української фольклористики, його фольклористичну діяльність визначало вивчення, збирання, стилістичний, ритміко-мелодійний аналіз фольклорних текстів, обґрунтування понять «народна словесність», «роди поезії», «естетична діяльність душі», «естетичні почуття», «геній і поетична творчість». Передмова до збірника «Малорусские песни» (1827) вважається «маніфестом української фольклористики» (М. Грушевський). У передмові до збірника «Украинские народные песни» (1834) вперше виклав професійну програму збирання пісенних жанрів українського фольклору. Дослідження старожитностей, історії, літератури, мови України шляхом аналізу російської та української народної поезії, дослідження фольклорних витоків ідейно-проблемного та стилістичного вимірів «Слова о полку Ігоревім». Спрямованість науково-дослідницької діяльності майбутніх філологів та істориків в галузі дослідження усної народної творчості (більше 60 осіб), залучення їх до вивчення, історичного епосу, пов'язаного із найяскравішими сторінками національного визволення. Організація педагогічної практики з російської словесності для студентів четвертого курсу: вони читали перед своїми товаришами лекції з обраної проблематики.

Л-ра: Гарасим Я. Культурно-історична школа в українській фольклористиці / Я. Гарасим. – Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, 1999. – 144 с.; Грушевський М.С. Історія української літератури: В 6 т 9 кн. – Т. 1. / Упоряд. В.В. Яременко; Авт. передм. П.П. Кононенко; Прим. Л.Ф. Дунаєвської. – К.: Либідь, 1993. – 392 с. («Літературні пам'ятки України»); Кирчів Р. Маніфест української фольклористики / Роман Кирчів // Народна творчість та етнографія. – 2008. – №6. – С. 46-59.; Короткий В.А., Біленький С.Г. Михайло Максимович та освітні практики на Правобережній Україні в першій половині XIX століття / В.А. Короткий, С.Г. Біленький. – К.: ВЦ «Київський ун-т», 1999. – 388 с.; Черняк С.Г. Освітня діяльність Київського університету св. Володимира (1833 – 1863): монографія / Сергій Черняк. – К.: Академперіодика, 2011. – 251 с.; Шульгин В. История Университета Св. Владимира (соч. Виталия Шульгина; сост. В. Короткий). – Репр. изд. – К.: Лыбидь, 2010. – 280 с.: илл., портр.

Малінін Василь Миколайович (1849 – м. нар. р. і. м. см. не встан.) – приват-доцент, магістр богослов'я, доктор російської словесності, професор російської та церковно-слов'янських мов в Київського університету (1908 – 1922). Курси і спецкурси: історія російської літератури, російська мова та слов'янські наріччя. Основні праці: «Общая характеристика развития русской словесности и отношение словесности устной к письменной» (1885), «Воззрения русского народа на личность царя в былевой поэзии» (1890) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): у зміст курсів історії російської літератури, російської мови та слов'янських наріч вводив елементи аналізу зразків народної поезії, відстоював погляд на народну словесність як джерела писемної, авторської літератури.

Л-ра: Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Маркевич Олексій Іванович (1847 – 1903) – приват-доцент, екстраординарний, ординарний професор, завідувач кафедри російської історії в університеті, член Одеського товариства історії та старожитностей, Історико-філологічного товариства при Новоросійському університеті, Таврійської губернської вченої архівної комісії, Імператорського Московського археологічного товариства, Історичного товариства при Петербурзькому університеті, Археологічної комісії при Імператорському Московському археологічному товаристві, Історичного товариства Нестора-Літописця, Наукового товариства імені Тараса Шевченка тощо. Курси і спецкурси: історія слов'янства, історіографія, джерелознавство, історія літератури, спецкурси: «Историческая география и этнография южной Руси», «Краткий очерк славянских народов», «Внутренний быт Западно-Русского государства в половине XVII в.» та ін. Основні праці: Автор понад 400 праць: «История местничества в Московском государстве в XV –XVII вв.» (1888), «Несколько слов о значении поэзии Т.Г. Шевченко» (1900), «Марковичи» (1890), статті про діяльність та творчість М. Гоголя, В. Жуковського, М. Костомарова, Г. Квітки-Основ'яненка та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): учень В. Антоновича, він був першим викладачем, хто викладав багатоаспектний курс історії України, заклавши традицію структурування курсів з історичної україністики. Елементи народної словесності, етнографічний матеріал вивчались крізь призму історичного екскурсу, слугували допоміжним компонентом у процесі викладання історіографічних, літературознавчих дисциплін. У процесі викладання приділяв значну увагу проблемам етнографії, фольклористики, археографії, літописання, аналізував процеси економічного й культурного розвитку Південної України.

Л-ра: Ісаєнко Л.М. Пам'ять і слово: українознавча сторінка Одеського національного університету імені І.І. Мечникова: літературно-критичні

нариси / Л.М. Ісаєнко. – Одеса: Астропринт, 2004. – 248 с.; Попова Т.Н. *Историография в лицах, проблемах, дисциплинах: из истории Новороссийского университета* / Т.Н. Попова. – Одесса: Астропринт, 2007. – 536 с.

Маркушевський Петро Трохимович (1919 – 2001) – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Одеського університету. Курси і спецкурси: усна народна творчість, історія української літератури, фольклорна практика. Основні праці: «Народному секретарю – збирачеві фольклору», «К родникам народного творчества», «Кобзар» серед народних месників» (1966), «Гайдамаки» Т. Шевченка на шляхах української радянської історичної драми» (1965), «Вивчення

творчості Т. Шевченка в школі» (1964, один із упорядників). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): активно залучав до експедиційної роботи студентську молодь, організовуючи виїзди в села Західної України. Методологічні засади організації фольклорно-етнографічних студентських практик він виклав у методичних рекомендаціях. Практично сприяв дослідженню фольклору та етнографічного матеріалу різних етносів, які проживають на українських землях, спрямовував дослідницькі пошуки студентів філологів у напрямі дослідження родинного та календарного фольклору, специфіки обрядової організації життєдіяльності різних етносів (зокрема, записав весілля старообрядців, українське, болгарське (нічне і денне), албанське, гагаузьке, чеське весілля). Його фольклористична наукова і педагогічна діяльність позначилась обґрунтуванням засад полікультурного підходу до вивчення фольклору, що реалізовувалось в освітній практиці, у стимулювання студентської молоді до аналізу фольклорного арсеналу культури різних етносів, етнічних груп, що мало результатом формування толерантно-інонаціональних світоглядних цінностей майбутніх філологів.

Л-ра: Ісаєнко Л.М. Пам'ять і слово: українознавча сторінка Одеського національного університету імені І.І. Мечникова: літературно-критичні нариси / Л.М. Ісаєнко. – Одеса: Астропринт, 2004. – 248 с.; *Історія Одеського університету (1865 – 2000)* / [гол. ред. В.А. Сминтина]. – Одеса: АстроПринт, 2000. – 226 с.

Метлинський Амвросій Лук'янович (1814 – 1870) – засновник і член гуртка любителів народної словесності при Харківському університеті у 1830 – 1840-х рр.; поет, фольклорист, мовознавець, перекладач, видавець, доктор слов'яно-руської філології, ад'юнкт-професор кафедри російської словесності Харківського університету, екстраординарний, ординарний професор кафедри російської словесності Університету Святого Володимира. Курси і спецкурси: курси з теорії літератури, історії російської і української мов і народної словесності. Основні праці: «Думки и песни А. Могили» (1839), «Памятники для истории языка и словесности южно-русской» (1840), «Речь об истинном значении поэзии» (1843), «Народные южно-русские песни» (1854), «О собирании, приведении в порядок, приготовлении к изданию и печатании народных песен и других произведений народной словесности» (1853) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): А. Метлинський був наділений особливою здатністю до педагогічного впливу на студентів, залучаючи їх у середовище живого фольклорного слова (запрошував бандуристів, організовував літературні вечори, дискусії тощо). Авторитет А. Метлинського серед студентства був надзвичайно вагомим, особливо у напрямі дослідження народної пісенності, у спонуканні до збирацької роботи. Практикував проведення практичних занять з аналізу літературних творів, він керував вибором теми і посібників, розбирав твори на лекціях та знайомив студентів з найкращими творами російської словесності. Розробив спектр тем наукових праць для студентів: їх проблематика охоплювала давню і нову літературу, народну словесність, обрядовість, мову. Дослідницькі зацікавлення майбутніх учителів-істориків та філологів він спрямовував на вивчення народної словесності українців, окремих регіонів України та слов'янських народів, зокрема, білорусів. Одним із перших фольклористів розробив системну методику записування, упорядкування фольклорних творів, яка використовувалась у процесі підготовки майбутніх філологів та істориків. Підготував інструкцію до колективної «Программы для этнографического описания губерний Киевского ученого округа». Це була перша програма в історії української фольклористики та етнографії, яка «відбивала тодішнє розуміння принципів засад етнографії як науки, яке існувало серед вчених Київського університету, і характеризувала рівень розвитку етнографічних знань на Україні взагалі» (В. Горленко).

Л-ра: Горленко В.Ф. Нариси з історії української етнографії та російсько-українських етнографічних зв'язків / Володимир Федорович Горленко. – К.: Наук. думка, 1964. – 248 с.; Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., биограф. словарь профессоров и преподавателей /

под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.; Кирдан Б.П. Собиратели народной поэзии. Из истории украинской фольклористики XIX в. / Б.П. Кирдан. – М.: Наука, 1874. – 280 с.

Огоновський Омелян Михайлович (1833 – 1894) – доктор філософії, професор «руської» мови і літератури, член екзаменаційної комісії, голова і член літературного товариства «Просвіта», декан філософського факультету, засновник товариства «Просвіта», його голова (1877 – 1885 рр.), голова філологічної секції Наукового товариства імені Тараса Шевченка, член «Руського товариства Педагогічного». Курси і спецкурси: історія руської (української) літератури, «Перегляд історії літератури руської», «Пояснення староруського пам'ятника «Слово о полку Ігоревім», «Історія літератури руської у віці XVI і XVII», «Письменные вправы и устни розправы о важнейших предметах литературных и граматичных», «Історія руської літератури в XVII – XVIII в.», «Пояснения летописи Несторовой», «Митология славянська», «Пояснение выбранных глав з памятников старословянских», «Найновейший період истории русской литературы», семінарій з російської філології, який включав такі напрями: «Чтение и пояснение деяких повестей Иосифа Федьковича; «Письменне вправы та устни розправы про важнейшие питання граматични и литературни», «Читанье и пояснения драмы Тараса Шевченка «Назар Стодоля», «Читанье и критично-эстетичне пояснение повести Ивана Левицкого-Нечуя «Хмари», «Читанье и критично-эстетичне пояснение важнейших творцов Тараса Шевченка» тощо. Основні праці: «Історія літератури руської» (1887 – 1894; том IV присвячений аналізу історії фольклористики). «Хрестоматія староруської для вищих клас гімназії з поясненнями, граматикою й словничком» (1881). «Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache» (1880), «O wazniejszych właściwościach języka ruskiego» (1884). Літературознавчі праці про М. Шашкевича, Т. Шевченка, К. Устияновича, Г. Квітку, О. Кониського та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): обґрунтував методологічні засади викладання лінгвістичних і літературознавчих курсів народною, розмовною мовою. Розвинув ідею Я. Головацького про те, що історія української літератури – історія «самостійної словесності, що має своїм основним рушієм внутрішні причини саморозвитку» (М. Гнатюк). В рамках семінару ґрунтувався на дослідженні народної словесності з опозиції її впливу на образну систему, стилістичний вимір, естетичний аспект літератури (проблема фольклоризму літератури). О. Огоновського майбутніх філологів до українознавчих, фольклористичних

досліджень (Ф. Колесса). В «Історії руської словесності» (Т.IV) здійснено спробу фольклористичних та етнографічних досліджень (14 нарисів про праці окремих фольклористів від М. Максимовича по І. Манжуру). У змісті його лекцій з історії літератури акцентувалось на аналізі питань народної словесності як рушійного чинника самобутності українського літературного процесу.

Л-ра: Огоновський О. Історія літератури руської [української] / Омелян Огоновський. – Мюнхен, [19--?]. Ч. 2 : Вік XIX. Поезія. Драма. – Фотопередр. з вид. Львів 1897 р. О. Горбача. – Мюнхен, 1992. – 961 с.; Салига Т. Українська словесність у Львівському університеті: минуле та сучасне / Т. Салига // Українська філологія: школи, постаті, проблеми: зб. наук. пр. – Львів: Світ, 1999. – Ч. 1: Міжнар. наук. конф., присвячена 150-річчю від заснування кафедри української словесності у Львівському університеті. – С. 3-9.; Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 43: Фольклористичні та літературно-критичні праці / Іван Франко. – К.: Наук. думка, 1986. – 480 с.

Перетц Володимир Миколайович (1870 – 1935) – доктор російської словесності, професор, академік, історик російської і української літератур, фольклорист, текстолог, археограф, театрознавець, академік РАН, академік ВУАН, член Російського географічного товариства (відділення етнографії), приват-доцент Петербурзького Курси і спецкурси: «Література південної та західної Росії в XV – XVIII ст.», «Російська література і літературна критика в II половині XIX ст.», «Практичні заняття з російської

(переважно давньої) літератури та історії російської мови», «Методологія російської літератури», «Семінарії з російської філології (давньої літератури та історії мови)». Основні праці: «Историко-литературные исследования и материалы» (Т. 1-3, 1900 – 1902), «Памятники русской драмы эпохи Петра Великого» (1903), «К истории польского и русского народного театра XVIII – XIX (1912), «Из лекций по истории древнерусской литературы» (Ч. 1, 1912), «Декабрист Григорий Абрамович Перетц» (1926), «Слово о полку Игоревім. Пам'ятка феодальної України-Руси XII віку» (1926), «Из лекций по методологии истории русской литературы. История изучений. Методы. Источники» (1914) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): наукова діяльність В. Перетца від початку професійної дослідницької діяльності була пов'язана з фольклором: східні і західні мотиви у російських казках, зв'язок російських приказок з польськими, апокрифи і легенди, народні вірування, вплив малоросійської народної поезії на великоросійську, історія російської пісні тощо. Керівник

філологічного семінарію, в рамках якого формувалась плеяда професійних філологів, фольклористів, етнографів (А. Лобода, М. Гудзій, Л. Білецький, В. Маслов, С. Маслов, І. Огієнко, М. Зеров, О. Лазаревський, Л. Білецький, Д. Ревуцький та ін.). Методологічні засади семінару ґрунтувались на філологічному методі аналізу літературних пам'яток, їх історичної основи, рукописної генези, зіставлення з зарубіжними текстами. Фольклорні джерела, народнопісенна традиція, аналіз «відфольклорної» основи давніх пам'яток були предметом ґрунтовного наукового аналізу крізь призму філологічного методу інтерпретації явищ культури, обґрунтованого В. Перетцем. Стимулював науково-дослідницькі пошуки студентів у галузі літературознавства, історіографії, етнографії, фольклористичних студій. Наукові інтереси професора зосереджувались на давній повісті та поезії, народному театрі, а також на методології історії літератури. виступив як один із засновник т.зв. «російського формалізму», а в галузі фахової історико-літературної методики дослідження – як зачинатель «філологічного методу». Як організатор української національної науки, опублікував проект відкриття в університетах «української кафедри» (1906) 1908 р. очолив філологічну секцію «Українського наукового товариства» (1908). Під його керівництвом діяло засноване ним у 1921 – 1923 рр. Ленінградське Товариство дослідників української історії, письменства та мови.

Л-ра: Міщук С. Археографічно-бібліографічна школа В.М. Перетця (1907 – 1914) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/idvui/2008_18/5.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Перетц В.Н. Исследования и материалы по истории старинной литературы XVI – XVIII веков / предисл., прилож. В.П. Адриановой-Перетц / Владимир Николаевич Перетц; АН СССР, Комиссия по истории филол. наук. – М.; Л.: АН СССР, 1962. – 256 с. Попович М.В. Нарис історії культури України / Мирослав Попович. – 2-е вид., випр. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с.: іл.

Попов Павло Миколайович (1890 – 1971) – доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР, керівник відділу словесного фольклору Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, професор кафедри української літератури Київського університету (з початку 1940-х рр. до кінця життя). Курси і спецкурси: фольклор народів СРСР, усна народна творчість, історія фольклористики, давня українська драма, давня українська драма у фольклорі і літературі. Основні праці: «Деякі питання теорії народнопоетичної творчості» (1955), «Тарас Шевченко про народну творчість» (1952), «М. Костомаров як фольклорист і

етнограф» (1968), «Албанія в російській та українській літературах XV – XX ст. (З історії міжнародних літературних зв'язків)» (1959), «Програма з усної народної творчості (для факультетів мови і літератури педагогічних інститутів / П. Попов, Г. Сухобрус, Г. Сидоренко» (К., 1950), «Програма з української народнопоетичної творчості (для факультетів мови і літератури педагогічних інститутів) / Склали: Г. Сухобрус та ін.» (К., 1955), «Програма української народнопоетичної творчості для філологічних факультетів університетів / Склали: Г. Сухобрус та ін.» (К., 1956). «Програма курсу «Українська народнопоетична творчість» (для студентів університетів УРСР / Відп. ред. П.М. Попов» (К., 1962). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): уперше в Радянському Союзі почав викладати курс фольклору народів СРСР (1934) у якому центральне місце було відведено народнопоетичній творчості східних слов'ян. Розробив вперше системний курс фольклору для філологічних факультетів (з незначними змінами цей матеріал покладений в основу офіційно затвердженої програми у 1951 р. як уніфікованого документу для університетів і педагогічних інститутів). Першим розробив програму спецкурсів з історії фольклористики, давньої української драми, давньої української драми у фольклорі і літературі. Авторський спецкурс «Історія української фольклористики» (основні проблемні питання П. Попов включав як окрему тему базового курсу з фольклору) засвідчує глибоке розуміння викладача етапів розвитку української фольклористики (цією періодизацією послуговуються і до сьогодні), наукову основу аналізу внеску відомих українських фольклористів, етнографів, мовознавців у збирання, дослідження фольклорно-етнографічного матеріалу, видання зразків уснопоетичних текстів, окреслення ролі товариств, установ, окремих видань, періодики для розвитку вітчизняної фольклористики. він акцентує увагу на теоретико-методологічних засадах теорії запозичень або міграційної школи, порівняльно-історичного методу, міфологічної школи, відповідно спрямовує на студіювання праць М. Грушевського, І. Франка, М. Дашкевича, В. Перетца, В. Гнатюка, Ф. Колесси, В. Шухевича, Д. Яворницького та багатьох інших. 1939 р. П.Попов і П.Павлій уклали першу хрестоматію з українського фольклору. Розробив основні положення плану-проспекту двотомного посібника «Українська народна поетична творчість», яка вийшла друком 1955 р. та 1958 р. Підготував плеяду аспірантів у фольклористичній галузі, був керівником колективу, які готували перші програми з українського фольклору для вищих навчальних закладів (1938 – 1941 рр.), розробляв план-проспект курсу з українського фольклору. З початку 1940-х рр. він очолив відділ словесного фольклору в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, де розгорнув активну фольклористично-експедиційну діяльність, став автором та редактором програм з курсу «Українська народнопоетична творчість» (з 1950 р. – протягом 1960-х рр.).

Л-ра: Попов П.М. М. Костомаров як фольклорист і етнограф / Павло Миколайович Попов; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. – К.: Наук. думка, 1968. – 116 с.; Попов П.М.

Тарас Шевченко про народну творчість // Павло Попов // Радянське літературознавство. – 1952. – №16. – С. 13-32.; Попов П.М. Давня українська драма [в фольклорі і літературі]. План спецкурсу [на філологічному факультеті Київського університету] 1945 – 1946 н.р. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 285. – Од. зб. 224. – Арк. 3-4.; Попов П.М. Давня українська драма. План спецкурсу [на філологічному факультеті Київського університету] 1940 р. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 285. – Од. зб. 224. – Арк. 1-2.; Попов П.М. Історія української фольклористики [розділ курсу українського фольклору]. Проспект 1940 р. Чорновий автограф та машинопис з авторською правкою // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 285. – Од. зб. 226. – Арк. 1-96.; Попов П.М. Фольклор. Конспект лекцій 1937 – 1938 уч. р. Машинопис // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 285. – Од. зб. 221. – Арк. 1-31зв.; Сухобрус Г.С. Павло Миколайович Попов / Галина Сухобрус // Народна творчість та етнографія. – 1960. – №3. – С. 41-46.

Потебня Олександр Опанасович (1835 – 1891) – громадський діяч, член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук, член багатьох зарубіжних академічних інституцій. Курси і спецкурси: теорія словесності, російська мова, діалектологія. Основні праці: «Із лекцій з теорії словесності. Байка. Прислів'я. Приказка» (1894), «Із записок з теорії словесності» (1905), «Про деякі символи в слов'янській народній поезії» (1860), «Думка і мова» (1862), «Про

міфічне значення деяких обрядів та повір'їв» (1865), «Про Долю та споріднених із нею істот», «Про купальські вогні та споріднені з ними уявлення» (1867), рецензія на «Народні пісні Галицької та Угорської Русі, зібрані Я.Ф. Головацьким» (1880), «Пояснення українських та споріднених народних пісень» (т. 1. – 1883; т. 2. – 1887) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): був розробником порівняльно-історичної теорії мовознавства, основоположником психологічного напрямку у слов'янському мовознавстві, психологічної школи в українській фольклористиці, автором фундаментальних праць з діалектології, історії мови, етимології, граматики, теорії словесності тощо. В основі фольклористичної концепції О. Потебні лежить теза «про неперервність, повсюдність і повсякденність народної творчості... Через глибоке розуміння мови, фольклору О. Потебня розкрив закономірності розвитку цивілізації, психологію народу й індивіда,

психологію творчості» (М. Дмитренко). Відзначався шанобливо-уважним ставленням до наукового досвіду українських та зарубіжних учених, зокрема, студіював праці слов'янських учених-лінгвістів, які вивчали народну словесність з позицій різних концепцій, теорій, переважно на основі порівняльно-зіставного аналізу: О. Востокова, Ф. Буслаєва, І. Давидова, К. Аксакова, Ф. Міклошича, В. Караджича та ін.

Л-ра: Дмитренко М.К. Олександр Потебня як фольклорист: монографія / М.К. Дмитренко. – К.: Сталь, 2012. – 536 с.; Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., біогр. словарь профессоров и преподавателей / под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.; Потебня А.А. Теоретическая поэтика: учеб. пособ. для студ. филол. фак. высш. учебн. заведений / сост., вступ. ст. и коммент. А.Б. Муратова; Александр Афанасьевич Потебня. – 2-е изд., испр. – СПб.: Филологический факультет СпбГУ; М.: Академия, 2003. – 374 с.; Українські народні пісні в записах Олександра Потебні / [упоряд., вст. ст. і прим. М.К. Дмитренка]. – К.: Муз. Україна, 1988. – 312 с.

Свенціцький Іларіон Семенович (1876 – 1956) – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології Львівського університету (1944 – 1950), професор Українського таємного університету, директор Національного музею у Львові, завідувач львівського відділення Інституту мовознавства (потім – Інституту українознавства), засновник львівської наукової школи славістики. Курси і спецкурси: історія

слов'янських літератур (польської, чеської, болгарської, білоруської тощо), історія слов'янського письменства. Основні праці: «Похоронне голосіння і церковно-релігійна поезія: студія над розвитком мотивів народної словесності» (1925), «Образ міжнародного походження колядної словесності» (1925), «Різдво Христове в поході віків (історія літературної теми і форми)» (1933), 1924 році «Основи відродження білоруського письменства» (1924), «Нариси з історії болгарської літератури» (1957) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): у фольклористичній та етнографічній галузі його внесок полягає у підготовці циклу колядок і щедрівок одного бойківського села, до аналізу яких був застосований текстологічний аналіз. Досліджував християнські та язичницькі мотиви у різдвяній обрядовій поезії. Майбутніх філологів, учителів-словесників І. Свенціцький орієнтував на ґрунтовну інтерпретацію фольклорних текстів, що, звичайно, сприяло формуванню інтерпретаційно-дослідницьких умінь майбутніх фахівців. Обстоював порівняльно-зіставний метод дослідження слов'янських культур, болгарської білоруської, чеської,

польської літератур, утверджуючи полікультурний підхід у літературознавстві, фольклористиці, славістиці.

Л-ра: Сокіл Г. Українська фольклористика в Галичині кінця XIX – першої третини XX століття: історико-теоретичний дискурс: [монографія] / Ганна Сокіл. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 588 с.; Шутак О.С. Фольклористична думка в Галичині 20-30-х рр. XX ст. (К. Сосенко, Ф. Колесса, І. Свенціцький): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук; 10.01.07 – фольклористика / Олеся Степанівна Шутак; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2003. – 20 с.

Селін Олександр Іванович (1816 – 1877) – доктор слов'яно-руської філології, ординарний професор кафедри російської словесності, декан історико-філологічного факультету. Курси і спецкурси: історія російської літератури та російська мова (протягом 32 років). Основні праці: «Предшественники Карамзина» (1847), «О драматической поэзии в России, преимущественно о комедии в XVIII столетии» (1852), праці, присвячені діяльності російських письменників М. Карамзіна, М. Ломоносова, І. Крилова, Д. Фонвізіна та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): йому належить першість у впровадженні матеріалів билинного епосу до літературознавчих та лінгвістичних курсів.

Л-ра: Енциклопедія Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.univ.kiev.ua>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Скорик Михайло Михайлович (1895 – 1981) – доктор філософії Віденського (1923) і Краківського (1924) університетів, штатний викладач кафедри фольклору і етнографії Львівського університету. Закінчив докторат Віденського університету, 11 років працював в етнографічному музеї «Бойківщина» в Самборі (1928 – 1939). Курси і спецкурси: етнографія. Основні праці: «Слідами рейдів двічі героя Радянського Союзу генерала Ковпака» (1946), «Архів фольклорних записів акад. Д.І. Яворницького (1940 – 1945), «Бойківщина» (1944 – 1947), рукописи праць «Семен Палій – білоцерківський полковник» (1947, за цю працю здобув учений ступінь доктора наук), «Матеріали до генезису народного орнаменту» (1946) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): педагогічна робота була найважливішою справою його життя: викладав в українській приватній жіночій семінарії в Самборі, був директором самбірської української гімназії «Рідна школа», за радянських часів – середньої школи №1, викладав у I українській гімназії Львова історію та географію. Учений-ерудит, педагог-практик обстоював ідею комплексного дослідження фольклору у зв'язку з етнографічним матеріалом з акцентом на його регіональній специфіці, історичними процесами. Фольклористична

діяльність М. Скорика передбачала науково-збиральницький та педагогічний напрями, які синтезувались завдяки одночасній роботі на кафедрі фольклору та етнографії у Львівському університеті та львівському відділі Інституту фольклору УРСР.

Л-ра: Кияновська Л. Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалі епохи: [монографія] / Любов Олександрівна Кияновська. – Львів: Сполом, 1998. – 207 с.; Колесса Ф.М. Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР: листування Ф. Колесси й М. Азадовського / [упоряд., підготовка тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик І. Коваль-Фучило]. – К.: Логос, 2011. – 239 с.; Фільц Б. Мирослав Скорик – нащадок старовинного галицького роду Савчинських / Богдана Фільц // Наук. вісник Нац. музичної академії України імені П.І. Чайковського: зб. наук. пр. – К., 2000. – Вип. 10: Мирослав Скорик: матеріали, присвяч. 60-річчю від дня народж. М.М. Скорика. – С. 57-68.

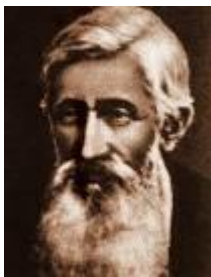

Смаль-Стоцький Степан Йосипович (1859 – 1938) – доктор слов'янської філології, завідувач кафедри української мови та літератури, декан філологічного факультету. Курси і спецкурси: курс української мови «Наука о звуках русского языка» («Вчення про звуки української мови»), з літератури – «Новий період історії рускої (української) літератури»), «Літопись Київська»,

«Історія рускої (української) літератури XIII – XVI ст.», курс про українську літературу в Австрії, а також вузькі спеціалізовані курси: «Ритміка», «Палеографія», «Стилістика», «Історія рускої (української) філології XI – XIX ст.»; семінар з української філології. Основні праці: «Характеристика наукової діяльності І.Я. Франка», «Ідеї Шевченкової творчості», «Діти, батьки і внуки у Шевченка», «Т. Шевченко. Інтерпретації», «Руський правопис», «Руська граматика» (ця книга чотири рази перевидавалась і протягом 40 років вважалась головним підручником для шкіл західноукраїнського регіону), «Буковинська Русь. Культурно-історичний образок», «Шкільна граматика». Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): отримав визнання педагогічної громадськості завдяки практичному введенню фонетичного правопису в шкільну практику, реалізації ефективних реформ у сфері українського шкільництва. Фундаментальним є його внесок у розробку методології аналізу літературних текстів, яку визначають як «філологічна критика», сутність якого полягала у тому, щоб автентично (так, як він був написаний автором) прочитати і зрозуміти твір, лише після цього можна його оцінювати у різних критичних ракурсах. Був засновником студентського наукового семінару, формами діяльності якого була підготовка письмових робіт, усні доповіді, комплектація бібліотеки. Особливого значення надавав створенню творчої атмосфери, залученню до студіювання першоджерел. Як

засновник студентських товариств «Січ» і «Союз» (в Чернівцях) сприяв пробудженню національної самосвідомості української молоді. С. Смаль-Стоцький є одним із керівників національно-культурного відродження Буковини: він був засновником та співзасновником товариств «Народний Дім», «Буковинський Боян», «Руська школа». Значну увагу приділяв висвітленню історії української художньої літератури XI – XIX ст., зокрема, творчості І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Ю. Федьковича. Пропонував студентам зосереджуватись передусім на національній проблематиці у науково-дослідницькій роботі, шукати джерела стилістики, образності, генезу типологічної характеристики образів, важливим чинником яких була народна словесність традиційна пісенна естетика слова. Одним із перших порушив проблему вивчення та інтерпретації літературного твору крізь призму впливу на нього фольклорної традиції («фольклоризму літератури»). Запровадив метод філологічної (за сучасним тлумаченням «філологічно-герменевтичної») інтерпретації тексту, зокрема й їх народнословесної основи, під час практичних занять, семінарів.

Л-ра: Ботушанський В.М. Степан Смаль-Стоцький – видатний діяч Буковини: штрихи до портрета / Василь Ботушанський. – Чернівці: [б.в.], 2010. – 68 с.; Енциклопедія українознавства: словникова частина / ред. В. Кубійовича; Наукове т-во ім. Шевченка у Львові. – Т. 8. – Львів: Фонд духовного відродження ім. Митрополита Андрея Шептицького, 2000. – С. 2805-3200.; Ми підемо у мандрівку століть з твого духа печаттю... – Степан Смаль-Стоцький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/kultura/shenderovskyj-nehaj-ne-hasne-persha/my-pidemo-u-mandrivku-stolit-z-tvoho-duha-pechattyu-stepan-smal-stotskyj/>. – Загол. з екрану. – Мова укр.; Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко: інтерпретації / Степан Смаль-Стоцький. – Черкаси: БРАМА. Видавець Вовчок О.Ю, 2003. – 376 с.

Срезневський Ізмаїл Іванович (1812 – 1880) – перший професор-славіст Харківського університету, професор Петербурзького університету, доктор слов'янської філології. Народився у Ярославлі (Росія). Протягом 1826 – 1829 рр. навчався на філософському факультеті Харківського університету. Зацікавлення І. Срезневського слов'янською культурою, фольклором, історією сформувались у студентські роки (Харківський університет). Після закінчення університету працював у Харківському дворянському депутатському зібранні, займався приватною педагогічною практикою. Упродовж кількох років (1839 – 1842) подорожував слов'янськими землями, підвищував рівень професійної підготовки. Став першим професором-славістом Харківського університету (1842). Після захисту дисертації «Святылища и обряды языческого богослужения древних славян по свидетельствам современным и преданиям» (1846) став першим у

Росії доктором слов'янської філології. Курси і спецкурси: вступ до вивчення слов'янської філології, старослов'янська мова, огляд слов'янських мов і наріч у зв'язку з культурою та літературою слов'янських народів та ін. Основні праці: збірник «Словацкие песни: пер. 20 песен» (1832), «Две молдавские песни» (1831), «Взгляд на памятники украинской народной словесности» (1834), «Украинские были 1657–1710 гг.» (1838), «Исследование о языческом богослужении древних славян по свидетельствам современным и преданиям» (1846), «Святылища и обряды языческого богослужения древних славян по свидетельствам современным и преданиям» (1846), «О языческом веровании древних славян в бессмертие души» (1847), «О городищах в землях славянских, преимущественно в западных» (1848) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): наприкінці 1920-х – на початку 1830-х рр. створив і очолив гурток «любителей народной словесности». До нього входили І. Боровиковський, А. Метлинський, М. Костомаров, К. Сементовський, В. Пассек та ін. Один з перших дослідників фольклорно-етнографічного пласту культури Слобожанщини, засновник вивчення славістики в університетах, зокрема, народної словесності слов'янських етносів. Склавав програму з «предмету історії та літератури слов'янських наріч», розраховану на три роки навчання в університеті, в основі якої – праці європейських і російських славістів та власні спостереження.

Л-ра: Кирдан Б.П. Собирантели народной поэзии. Из истории украинской фольклористики XIX в. / Б.П. Кирдан. – М.: Наука, 1874. – 280 с.; с. 81-82; Срезневський Ізмаїл Іванович (до 200-річчя від дня народження): біобібліогр. покажч. / уклад. О.С. Журавльова, Н.Г. Мацнєва, Е.Д. Дроснева, В. Петрович, Б. Ріфл, Д. Шкергет; вступ. ст. С.Ю. Страшнюка, Є.Х. Широкоград; наук. ред. С.Ю. Страшнюк; бібліогр. ред. С.Б. Глибицька, Ю.Ю. Полякова. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 185 с.: іл.

Сумцов Микола Федорович (1854 – 1922) – фольклорист, етнограф, історик, громадський діяч, дійсний член Наукового товариства імені Т. Шевченка, Всеукраїнської академії наук, член-кореспондент Петербурзької Академії наук, член Чеської Академії наук та інших слов'янських наукових інституцій, приват-доцент, екстраординарний професор, ординарний професор Харківського університету, завідувач Етнографічного музею при університеті. Курси і спецкурси: історія російської літератури, історія словесності тощо (всього ним було розроблено і прочитано близько 30 курсів і спецкурсів). Основні праці: Загальну кількість праць перевищує 1500: «Очерк истории колдовства в Западной Европе» (1878), дисертації «О свадебных обрядах» (1881) і «Хлеб в обрядах и песнях» (1885), «Очерки истории южнорусских апокрифических сказаний и песен» (1887),

«Современная малорусская этнография» (2 вип.), «Ворон у народній словесності» (1890), «Малюнки з життя українського народного слова» (1910), «Разыскания в области анекдотической литературы» (1899), «Очерки народного быта» (1902), «К вопросу о влиянии греческого и римского свадебного ритуала на малорусскую свадьбу» (1886), «Малюнки з життя українського народного слова» (1910), «Слобожани» (1918) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): найяскравіший представник культурно-історичного напрямку української фольклористики. Проблематика науково-фольклористичних праць спрямована на дослідження народної словесності, міфосимволіки, етнічної ритуальної організації життєдіяльності, етнографічної специфіки українського, слов'янського етносів та окремих європейських народів. Сприяв оновленню змісту філологічних та історичних дисциплін у процесі професійної підготовки вчителів на засадах міфологічної та культурно-історичної наукової школи. Спрямованість на контекстуальне вивчення української народної словесності (крізь призму міфології, обрядовості, історії). Заснував при університеті премії імені О.О. Потебні, М.С. Дринова, Е.К. Редіна, М.В. Лисенка, Т.Г. Шевченка за щорічні кращі студентські роботи, започаткував конкурси студентських робіт з проблем дослідження народної словесності. Був одним із перших розробників професійних програм організації етнографічних та фольклорних експедицій, підготував рекомендації для збору інформації про селянське життя, відомостей про кобзарів і лірників, матеріалів про писанкарство, предмети селянського побуту тощо. Був засновником першого на Україні Етнографічного музею, у якому була представлена матеріальна і духовна культура Слобожанщини. Залучав студентів історико-філологічного факультету до збору етнографічного, фольклорного матеріалу, що свідчить про цілеспрямовану організацію студентської фольклорно-етнографічної практики. Фундаментальна праця «Слобожани» історико-етнографічного жанру представляє проблематика змісту дисциплін історичного, етнографічного, фольклористичного спрямування у підготовці філологів та істориків. Заклав основи комплексного вивчення культури Слобожанщини, залучаючи при цьому фольклорний матеріал, відомості з історії фольклористики (аналіз результатів діяльності фольклористів та етнографів. Був одним із засновників контекстного та функціонального напрямку в українській фольклористиці, що підтверджується його викладацькою практикою. Ініціював реформаторські дії щодо послідовного впровадження дисциплін українознавчого циклу в університетську практику, з метою професійної підготовки викладачів з української історії, етнографії, фольклору: 1. Відкрити в Харківському університеті необов'язкові курси для університетських слухачів усіх факультетів з української мови, історії, етнографії та історії права. 2. (Викладачі) повинні сприяти розвитку регіональних наукових інтересів, музеїв, екскурсій і т.п. 3. До викладання українських дисциплін можуть допускатись лише компетентні особистості,

які мають науковий ступінь або які заявили про себе цінними науковими дослідженнями з українознавчих спеціальностей.

Л-ра: Іванова О.В. Фольклористичні праці М.Ф. Сумцова в контексті української фольклористики другої половини XIX – початку XX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: 10.01.07 – фольклористика / Ольга Володимирівна Іванова; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 19 с.; Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые сто лет существования (1805 – 1905): история фак., биограф. словарь профессоров и преподавателей / под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея; вступ. ст. Т.Г. Павловой. – Х.: САГА, 2007. – 45, 168, 390, XII с., 45, [16] с. портр., 46 с.; Сумцов М.Ф. Дослідження етнографії та історії культури Слобідської України: вибрані праці / [упоряд., підгот. тексту, передм., післямова та прим. М.М. Красикова] / М.Ф. Сумцов. – Харків: АТОС, 2008. – 558 с. (Серія «Студії з фольклору та етнографії Слобожанщини». Вип. 3); Фрадкін В. Спадщина М. Сумцова / В. Фрадкін // Україна на межі тисячоліть: етнос, нація, культура: доповіді та повідомл.; НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського, Міжнародна асоціація етнологів. – К.: Асоціація етнологів, 2000. – Кн. 1/2. – С. 267-285.

Сушицький Феокист Петрович (1883 – 1920) – учень професорів В. Перетц і А. Лобода, приват-доцент кафедри російської літератури Київського університету, директор Департаменту вищої і середньої школи Генерального секретарства народної освіти, член Тимчасової комісії у справах вищих шкіл і наукових інституцій під головуванням академіка В. Вернадського, ректор Київського державного українського університету, член Комісії у справах щодо вищих шкіл та наукових інституцій. Курси і спецкурси: історія українського письменства, народна словесність, історія української літератури. Основні праці: «Киевские списки «Беседы трех святителей» // Университетские известия. – 1911, IV; Західно-руські літописи як пам'ятки літератури. – ЗІФВ УАН. – 1921. – Ч. 1; 1929. – Ч. 2; Принципи українознавства // Вільна українська школа. – 1917. – №2; Методи українознавства // Вільна українська школа. – 1917. – №3-4). Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): Як викладач і державний діяч реалізовував ідеї зміцнення українознавчих основ національної освіти, підготовки вчителів. В межах діяльності новоствореної Педагогічної Академії розробив навчальні плани українознавчої підготовки вчителів, сам викладав курс історії нової української літератури і усної словесності. Увійшов в історію української філології, фольклористики, українознавства як один з перших викладачів, які впроваджували в університетську практику фольклористичні дисципліни, літературознавчі предмети українською мовою викладання, був реформатором у розбудові національної вищої освіти на українознавчих засадах разом із іншими видними представниками наукової інтелігенції

займався виробленням правових основ українських університетів. Брав активну участь у відкритті Кам'янець-Подільського університету.

Л-ра: Обозрение преподавания на историко-филологическом факультете Киевского университета в 1917 – 1918 учебном году // Державний архів м. Києва. – Оп. 465. – Од.зб. 1288. – Арк. 6-9.; Обозрение преподавания на факультете в 1917 – 1918 уч. году (историко-филологический) Киевского университета // Державний архів м. Києва. – Ф. 16. – Оп. 465. – Од. зб. 1288. – Арк. 11-11а.; Сушицький Ф. Про вищі українські школи у Києві / Ф. Сушицький // Вільна українська школа. – 1917. – №1 (вересень). – С. 191-192.

Фішер Адам-Роберт Альфредович (1889 – 1943) – доктор філології, доцент кафедри антропології та етнології, екстраординарний професор, завідувач кафедри етнології зі спеціальним оглядом етнографії польських земель та Етнологічного інституту при цій кафедрі, професор кафедри фольклору та етнографії, професор етнології, керівник Інституту етнографічного, член Наукового товариства у Львові, Наукового товариства у Варшаві, член етнографічної комісії Польської Академії, член-кореспондент Інституту слов'янського у Празі, член Міжнародного Інституту антропологічного в Парижі, секретар Товариства народознавчого. Курси і спецкурси: «Культура польського народу», «Культури східних народів», «Казки польського народу», «Слов'янська демонологія», «Календарні звичаї польського народу», «Польська пісня народна» «Огляд етнологічний» «Етнографія західних і південних слов'ян», «Етнографія Болгарії», «Етнографія Помор'я»; «Рослини в звичаях і віруваннях люду польського», «Етнографія слов'янських народів» курси з етнографії та фольклору народів Європи, переважно поляків, французів і німців. Основні праці: «Польський народ. Підручник етнографії Польщі», «Русини. Нарис етнографії Русі», «Нарис етнографії Південно-Східної Польщі» та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): обстоював ідею цілісного вивчення фольклору (у значенні «фольклористика») у зв'язку з суміжними науками: з фольклором, народознавством, історією культури, історією літератури, мистецтвом, мовознавством, психологією, краєзнавством, етнографією, соціологією та ін. У працях проаналізував етнографічну специфіку українського етносу, його окремих етнічних груп у контексті ідеологічних засад тогочасної Польщі. Одним із досягнень є налагодження наукових контактів із етнологами, народознавцями Австрії, Італії, Німеччини, Румунії, Франції тощо. У змісті джерелознавчих, фольклорно-етнографічних праць прослідковується полікультурний підхід до дослідження, аналізу фольклору слов'янських груп та реалізація його у процесі викладання фольклористичних та етнографічних дисциплін.

Л-ра: Тарнавський Р. Пам'яті Адама Фішера. Життєпис професора етнології Львівського університету / Роман Тарнавський // Народна творчість та етнологія. – 2013. – №5. – С. 40-53.; Штатный формуляр

профессорско-преподавательского состава Львовского государственного университета имени И. Франка за 1945 – 1946 уч. год // Центральный державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 178. – Арк. 130-140зв.

Халанський Михайло Георгійович (1857 – 1910) – ординарний професор кафедри російської мови і словесності Харківського університету, знавець слов'янського фольклору Курси і спецкурси: історія словесності та російської мови. Основні праці: «Великорусские былины Киевского цикла» (1887), «Великорусские былины Киевского цикла» (1885), «Южнославянские сказания о Кралевице Марке в связи с произведениями русского былевого эпоса» (1893 – 1896), «Про деякі географічні назви в російському та південнослов'янському епосі» (1902), «Народні говори Курської губернії» (1904), «Малоруська дума про Байду» (1905) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): фольклористичні зацікавлення М. Халанського стосувались слов'янської народної словесності, зокрема, билинного епосу, мов, лексичної специфіки діалектів слов'ян. Впроваджував у зміст дисциплін матеріал з діалектології, народної пісенності слов'янських народів, в тому числі українського та російського.

Л-ра: Дашкевич В. Видатний науковий центр фольклористики (До 135-річчя Харківського державного університету ім. Горького) / Вікторія Дашкевич // Народна творчість та етнографія. – 1940. – №4. – С. 54-58.; Дмитренко М. Дослідники українського фольклору: невідоме та маловідоме: кол. монографія / [М. Дмитренко, О. Бріцина, І. Грищенко, Л. Іваннікова та ін.]; за ред. М.К. Дмитренка – К.: Видавець Микола Дмитренко, 2008. – 384 с.;

Хланта Іван Васильович (1941 р.н.) – доктор мистецтвознавства, кандидат філологічних наук, заслужений діяч мистецтв України, доцентом кафедри української літератури Ужгородського університету (1974 – 2001), завідувач науково-культурологічної лабораторії Закарпатського обласного центру народної творчості (з 2001 р. до цього часу). Курси і спецкурси: усна народна поетична творчість, історія української літератури, літературне краєзнавство. Основні праці: «Українська соціально-побутова казка» (1976, кандидатська дисертація, науковий керівник – проф. О. Дей), «Жанр духовної пісні: історія та поетика (на матеріалі Карпатського регіону)» (докторська дисертація з мистецтвознавства, 2007); праці про життєвий і творчий шлях письменників Закарпаття (у радянський період – про О. Духновича, О. Павловича, Д. Вакарова та ін.; у роки незалежності – «Василь Гребя»

(2000), «Юрій Керекеш» (2000), «Усміхнені веселки» (2000, про В.Вовчка», «Пошуки та знахідки Василя Пагирі» (2006) та ін.); укладач збірників народнопоетичної творчості карпатського регіону («Казки Підгір'я» (1976), «Казки про тварин» (1976), «Казки одного села» (1979), «Дерев'яне чудо» (1981), «3 гір Карпатських» (1981), «Чарівна торба» (1988), «Правда і кривда» (1981), «Казки Карпат» (1989, 1990), «Оскар Кольберг. Казки Покуття» (1991), «Розумниця» (1992), «Мамине серце» (1993), «Закарпатський вертеп» (1995), «Заспіваймо коломийку» (1995), «Казкар» (1996), «Володимир Гнатюк. Казки Закарпаття» (2001), «Пісні Іршавщини» (2005) та ін.) та ін.); збірників фольклору кубанських українців («Український рушничок кубанських українців» (2004), «Людський вік. Кубанські народні казки та прислів'я» (2007) та ін.); укладач бібліографічних покажчиків («Володимир Ладижець» (1985), «Степан Жупанин» (1985), «Петро Васильович Лінтур» (1988, у співавт.), «Василь Вовчок» (1995), «Літературне Закарпаття у XX столітті» (1995), «Ван Чопей» (1998) та ін.); праці з історії фольклористики, редагування та видання найфундаментальніших праць українських фольклористів («Народні пісні в записах Панаса Мирного та Івана Білика» (1977), «Оскар Кольберг. Казки Покуття» (1991), «Володимир Гнатюк. Казки Закарпаття» (2001) та ін. Досягнення у вивченні фольклористики (народної словесності, усної народної творчості): на засадах комплексного, функціонального підходів аналізу фольклорних творів обґрунтував принципи класифікації казкового епосу («Специфіка відображення дійсності в соціально-побутовій казці» (1975), «Принципи класифікації та наукового видання українських соціально-побутових казок» (1975) тощо). Послідовно підходить до проблеми підготовки вчителя-філолога, формування його фольклористичної компетентності на засадах регіонального вивчення, дослідження фольклору, залучення до збиральницької діяльності у селах Закарпаття (сам І. Хланта виявив на Закарпатті багато талановитих оповідачів, коломийкарів, про яких писав статті у часописах і газетах). Уклав «Програму з літературного краєзнавства для шкіл Закарпаття (10-11 класи» (1992), хрестоматію творів письменників Закарпаття для учнів старшого шкільного віку, підготував до друку хрестоматію для студентів вищих навчальних закладів «Сині хвилі гір», що свідчить про готовність майбутнього вчителя-філолога до здійснення фольклористичної педагогічної діяльності. Фольклористична наукова, збиральницька, педагогічна діяльність І. Хланти підтверджує інноваційний поступ української фольклористики на засадах вітчизняних наукових та освітніх традицій, пов'язаних насамперед із залученням студентської молоді у «живе» фольклорне середовище, з урахуванням загальносвітових тенденцій комплексного вивчення, дослідження фольклорного арсеналу культури (у контексті етнографічних, краєзнавчих, літературних аспектів).

Л-ра: Качкан В. Іван Хланта: біобібліогр. покажч. / [упоряд. Володимир Атаназійович Качкан]; Закарпатська держ. обласна універсальна наукова бібліотека. – Ужгород: Патент, 2008. – 458 с.; Хланта

І. Фольклористична робота на Закарпатті / Іван Хланта // Народна творчість та етнографія. – 1979. – №5. – С. 104-107.